

Kashmir

Den omöjliga resan till Leh.

Denna reseskildring från Kashmir och Ladakh i maj 1999 kommer att delas upp i ungefär följande avsnitt:

1. Johannes vrede
2. Resan till Srinagar
3. Gulmarg
4. Om Jesus grav och terrorister
5. Srinagar
6. En framstöt mot Zoji La - Latief kastar masken
7. Limbo
8. Andra framstöten mot Zoji La
9. Olyckor vid Zoji La
10. Vägen till Leh
11. Vägen till Hemmis
12. Om bergsbestigning
13. Jesus i Yusmarg
14. Jesus i Bandipora
15. Sista dagen i Srinagar
16. Till Dharamsala
17. Avslutning

Resan fick omsider 19 avsnitt med åtskilliga extra inlagor och tillägg om Jesus-mysteriet.

Dramatis Personae :

Johannes B. Westerberg
Latief Shawcut, min värd
Mustafa, hans bror
Abdul, trojänare
Shokar, Latiefs kusin, erfaren beledsagare
Jahveed, min guide
Tore Dannebro, hjälpare i Göteborg
Dave och Joel, två unga män från England respektive Nya Zeeland
Lucy och Veronica, deras damer, från Birmingham och Suffolk
Farook, ung och glad bergsvandrare
Ett ungt smekmånadspår från Lucknow
Rashid, erfaren guide och K2-bestigare
Ali Baba, Latiefs bror i Dharamsala
Mrs. Rangwalla från Bombay, Shakespearelärarinna
Shigeo Watanake, japansk balettdansör
En indisk överste
Axel och Sonia, ungt vackert tyskt par från Köln
Frida från Göteborg, reskamrat
Björn Arvidsson, göteborgsk utlandssvensk från Genève
Rory Kaye, sångare och pilgrim

1. Johannes vrede

Det att Valborgsfirandet flyttades från den 30-e till första maj komplicerade även min resa till Indien, som skulle gå av stapeln från Stockholm måndag morgon den 3 maj. Jag fick alltså ta med mig allt mitt Indienbagage från Göteborg till Lund och sedan därifrån ta med mig fracken till Stockholm och lämna den där för senare avhämtning. Det var kärvt att morgonen efter festen sätta sig på en buss till Stockholm för nio timmar för att sedan klockan 7 måndag morgon bege mig ut till Arlanda.

Med min klasskamrat Mikael i Lund hade jag diskuterat Balkankrisen, och vi hade i allmänhet varit helt överens: kriget hade kunnat undvikas, genom den hårda och kanske partiska Madeleine Albright hade förhandlingarna skötts på ett ensidigt sätt, och jag hade ju fått veta att hon efter andra världskriget bott en tid i Kroatien med en serbisk man som sedan övergivit henne, vilket lärt henne att hata serberna. Clintons omdöme var vi redan tidigare lika överinformerade om genom massmedia som Gudrun Schymans. Det återstår att se vad det meningslösa kriget skall leda fram till, om det alls leder till något. Än så länge har det konsekvent till 100% gjort bara skada och ingen nytta.

Att ämnet var känsligt visade sig även på Valborg. Tanja, som ju är från Kroatien, slog bestämt ifrån sig allt tal om Milosevic: "Jag är här för att ha roligt, och jag vägrar att höra ett enda ord om Milosevic!" Förtvivlad över och ångrandes att jag rört vid en så känslig knapp fick jag dock erfa att även andra under kvällen begick samma oavsiktliga felsteg med henne. Milosevic är alltså till och med ett bekymmer på Valborgsfester i Lund.

När jag lämnade Stockholm klockan 7 på morgonen var det till tonerna av Mikael Nymans mycket suggestiva musik till filmen "Pianot" från Nya Zeeland. Musiken är inte melodisk men mycket "atmosfärisk" och stämningsfull och beredde genom sin passionerade och intensiva exotism ett mycket passande preludium för en resa till Kashmir. Jag hade redan läst Thomas Löfströms bok "Dalen där Buddha dör" om Ladakh, som jag fått i present av Mikael i Lund, en annan mycket stämningsfull skildring ehuru störande genom sin pessimism och humorlöshet - man får aldrig glömma att en väsentlig del av buddhismen är humor, vilket Thomas Löfström helt har förbisett i alla sina böcker om Himalaya. Men boken var tillsammans med Mikael Nymans musik ett mycket passande preludium och förberedelse för det stora klivet upp till för mig helt okända delar av Himalaya.

En del av kryddan var att jag denna gång i Stockholm ej hade en moder att tillgå - hon var i Amerika för ett större skulpturarbete i Los Angeles. Således lämnade jag hemmet i Stockholm helt ensam med en betecknande frukost av bara svart kaffe med litet sherry. Också detta var lämpligt som preludium. Mikael Nymans exotiska musik hade av en slump lämnats kvar i köket av min systerson, som dock hade mött upp mig i Stockholm kvällen innan, även han fullkomligt uttröttad efter ett intensivt Valborgsfirande med mest bara japaner. Han reser själv till Japan för en längre period i höst - om allting klaffar och går bra.

Under tiden går den blivande pastorn för den Liberala Katolska Kyrkan i Göteborg hemma hos mig i Göteborg och tar hand om min post och utför ceremonier för att alla våra resor skall gå bra. Detta kan kanske behövas.

Det var fyra grader varmt när vi lämnade Stockholm. I Moskva snöade det med någon plusgrad. Klientelet var ytterst blandat. Samtidigt som vi kom det ett plan från Indien med hela provkartan på alla tänkbara freaks som skulle till Berlin, Paris, Köpenhamn och Stockholm: flintskalliga flickor, en mycket irritabel fransk hippie med kannibalhår ner till skrevet, svensktalande negrer och europeiska kvinnor i sarees, sikher och hare krishna-munkar, vagabonder och musikanter. Förvirringen var total, ty alla skulle till olika plan och skulle ha nya boarding-kort samtidigt.

Ändå fungerar Sjeremetjevo lite bättre för varje gång. Fördomarna mot Aeroflot är utan grund, och jag fann många av mina medresenärer vara av samma mening. Närmast kontakt fick jag med en hjärtlig ung oljearbetare från Kerala (södra Indien), som hade varit på besök i Uppsala. Bredvid mig på flyget till Delhi fick jag en flintskallig nunna som var från Sverige. Hon hette Kristin Bergman, och för henne var världens bästa bok den Tibetanska Dödsboken, som hon inte själv visste i hur många olika versioner hon hade läst den. Hon skulle till norra Indien för att meditera i fem månader.

I Delhi var det bara 36 grader varmt. Det hade varit 44. När jag skulle växla pengar på vilken som helst av de talrika bankerna på flygfältet möttes jag av ett dråpslag: Indien växlade inte svensk valuta. Det bara var så. Ingen visste varför. Den 1 januari i år hade bestämmelsen kommit. Det var omöjligt att växla svensk valuta någonstans i Indien.

Jag övervägde att genast sätta mig på första plan hem igen, ty jag hade baserat resans budget på 1500 svenska kronor, som jag hade med mig i kontanter. Under mina tidigare sex resor i Indien hade det aldrig varit problem med att växla svenska pengar.

Detta var en katastrof. Det enda övriga jag hade med mig var 100 dollar i reserv. Kunde jag klara tre veckor på det? Det skulle bli en utmaning i klass med den när jag blev rånad i Sikkim 1997.

Naturligtvis återstod också möjligheten att växla svart. Man kunde ha tur. Jag förhörde mig om vissa möjligheter och fann en man som ville växla svenska kronor efter kursen en mot tre rupier. Detta skulle visa sig vara den svarta börsens växlingskurs överallt. Det motsvarade bara 60% av kronans värde. Jag tackade nej.

I denna betänkliga situation skulle jag möta Johannes på busstationen. Jag beslöt att tuga om problemet, vilket var klokt, ty han var redan på dåligt humör:

"Du väljer nu också en helvetes period att komma till Indien på! Vet du att vi hade 45 grader i förrgår? Vad tusan stannar du aldrig hemma för när du borde göra det?"

Och så började han förhöra mig om Balkankriget. Jag hade ju nästan passerat igenom det. Detta krig visade sig vara källan till hans stora misshumör:

"Amerikanerna klarar av att mörda president Kennedy, hans bror, Martin Luther King och hela skolklasser på löpande band utan anledning, men de kan inte skicka någon agent bakom linjerna och befria världen från Saddam Hussein och Slobodan Milosevic. I stället anställer de en skjutgalen och hatisk utrikesminister som leder dem in i ett bulldozerkrig mot en stackars oskyldig myrstack. Denna dumhet överträffar hela Vietnamkriget och kan bli fatal för hela Nato."

Jag berättade för honom om mitt samtal med Mikael Eriksson i Lund, och han höll fullständigt med oss. "Amerika tvingade inte Jugoslavien till krig, men det tvingade sig själv till krig mot Jugoslavien genom sin kompromisslöshet, osmidighet och ensidiga aggressionspolitik. Naturligtvis har inte serberna någon rätt att utföra etniska rensningar, men att de gör det ger inte Nato någon rätt att förvärpa albanernas problem tusen gånger."

Han var helt förbittrad, och detta krig hade tydligen förstört hela våren för honom. Det kunde inte bli värre. Därför vågade jag berätta om min ekonomiska kris.

"Det fattades bara det." Han blev i ett slag allvarlig. "Jag borde ha vetat det. Jag borde ha varnat dig. Det är mitt fel. Men jag visste det inte. Har du försökt växla svart?" Jag berättade om en indiers 60-procent-erbjudande. "Du kan ha tur. Det kan komma bättre erbjudanden. Detta är betänkligt," konstaterade han med en suck. "Men jag hoppas du kan klara dig på ingenting om det blir nödvändigt. Det är ju i alla fall så jag levte i alla år i Indien."

Denna kris hade blåst bort hans vrede. Han hade fått annat att tänka på. Vårt program stod fast. Vi skulle mötas om två veckor igen i Dharamsala.

Vi drack en kopp te tillsammans under tystnad medan vi förföljdes av skoputsarpojkar. Temperaturen steg hela tiden. "Jag rekommenderar dig att finna ett svalare ställe." Så måste han gå, och vi skildes, för att ses igen om två veckor. Jag hoppades han skulle förlåta mitt nya så fatalt inledda indiska äventyr.

del 2: *Resan till Srinagar.*

Min buss skulle avgå klockan 6 på kvällen. Det var en privatbuss "de luxe" till Jammu för bara 350 rupier (70 kronor) medan statens normala buss hade kostat 221 rupier. Efter tre nätter utan riktig sömn var jag gärna hågad att betala något extra för en nattbussplats med åtminstone nedfällbart ryggstöd, men i Indien om någonstans blir det aldrig som man tänkt sig. Tiden gick medan jag väntade på att bli hämtad. Den blev halv 7. Slutligen kom hämtningen, och vi blev förda till den vackra St. James' Church. Där hände ingenting. En liten minibuss förde bort några som skulle till Manali. Det var allt. Sedan var jag ensam kvar. Då började det gå upp för mig att något inte var som det skulle. Min hjärnas alarmklocka ringde av alla krafter.

Mannen i byrån ringde några telefonsamtal när han förstod att jag var orolig. Han sade till mig att jag skulle ta det lugnt. Telefonen ringde till honom några gånger. Någon sade till mig att jag måste betala alla dessa extra telefonsamtal för min skull, men jag gav honom en blick som han aldrig glömde och vågade inte mer komma i närheten av mig. Det var ju så uppenbart att de faktiskt hade glömt kvar mig.

Så kom det en scooterförare med hjälm och bad mig sitta upp. Detta tolkade jag som ett djärvt initiativ i rätt riktning, så jag satte upp genast med ryggstöd på ryggen och väskan framför mig, och så bar det av genom hela gamla Delhi.

Det var livsfarligt, ty det gick undan. Många hotade bli överkörda på vägen. Till slut kom vi fram till det Röda Fortet. Där stod det privatbussar parkerade en masse. Det gällde att hitta den rätta. Till slut kom vi rätt, och där fanns precis en ledig plats kvar längst bak i hörnet. Så mycket för "de luxe"-kategorin med fällbara ryggstöd - längst bak gick inga ryggstöd att rubba. Före gryningen var min bak fullständigt utsliten av det eviga hoppandet när bussen körde över stenar, gupp, diken, hålor, gropar, stockar och andra hårda föremål på vägen. Ett tag var den enda möjliga vilan att stå upp.

Klockan 7 kom vi fram till Jammu efter en precis 12 timmars resa de 65 milen under olidliga förhållanden inomhus. Så såg också alla passagerarna ut som färdiga vrak när de staplade och vacklade ut ur infernobussen, och kvinnorna hade dessutom ett lidande uttryck i ansiktet som av den korsfäste själv i dödsögonblicket. Ingen hade skonats, och alla de lyckliga hade hoppat av på vägen.

Där i Jammu översvämmades jag av en skock turistjägare. Man visste ju vad sådana gick för, men man ville ju samtidigt ge dem en chans. Jag blev väl omhändertagen. Man blev åtminstone genast av med gamarna från privatbussen "de luxe". Mina nya välgörare erbjöd mig en omedelbar jeep till Srinagar för bara 250 rupier med väntande husbåt när jag kom fram. De visade mig tre olika alternativ: A (de luxe), B (nästan de luxe) och C. Jag valde C. Jag behövde bara betala 800 rupier i förskott för två nätter vilket skulle inkludera alla måltider med mera.

250 rupier för jeepen var billigare än privatbussens gam-alternativ, så jag skyndade mig att skriva på alla papper. Jeepfärden blev sedan en upplevelse ehuru ej bekvämare än bussresan: även här hänvisades jag till bakluckan. I alla tänkbara och otänkbara ställningar somnade man till oavbrutet, men om man bara höll i ett handtag samtidigt och försäkrade sig om säkert stöd för fötterna och benen så ramlade man åtminstone inte ut.

Resan till Srinagar (30 mil) tog precis 10 timmar. Det gick hela tiden uppåt, och snart blev bergen högre och ödsligare. Det påminde mycket om Nepal, men bergen var kargare. På halva vägen såg man den första snön, och därefter följde den berömda Jahawaltunneln på 2,5 kilometer. Den här gången var bara den östra tunneln öppen. Det betydde, att 2,5 kilometer trafik måste vänta på att all trafik från andra sidan kommer igenom först innan den kan sätta i gång med att köra igenom. Jag vet inte varför den västra tunneln var stängd. Allt möjligt har hänt med denna tunnel sedan den blev färdig 1960 efter sex års sprängningsarbeten. En gång rasade den i bägge ändor just när en karavan av trafik passerade, så att ett femtiotal människor blev instängda och måste grävas och sprängas ut, vilket tog några veckor. Diga snöstormar försvårade arbetet, men när de äntligen kom igenom med undsättningen var ännu inte alla döda.

Genom att tunneln är 2,5 kilometer lång är den rena spöktåget, och man kan råka ut för allt möjligt där inne som krockar, ras som blockerar så att det uppstår kedjekrockar, och vatten, så att det bildas sjöar, som man inte kommer igenom. Vi fick vada men klarade oss igenom.

På andra sidan bredde Kashmirdalen ut sig i underbar frodig grönska och prunkande rikedom. Man kunde genast se att det var ett välbärgat och attraktivt område. De sista nio milen till Srinagar på slät mark genom dalen gick sedan i ett nafs.

När jag steg ur jeepen i Srinagar blev jag genast kringvärmad av de vanliga gamarna, och alla visste precis vart jag skulle ehuru de visade i olika riktningar. En lade beslag på min biljett, så jag fann det säkrast att följa honom.

Han var mycket sympatisk, och jag förklarade för honom hela mitt ekonomiska problem. Han var mycket förstående, och han tog med mig till sin husbåt som låg i kanalen och var en de luxe-husbåt klass A. De påstod där att jag hade betalat för bara en natt klass A de luxe. En del förklaringar tarvades.

Han var så hygglig, när han hört hela min situation, att han själv körde mig till rätt husbåt, en ruffig skuta med vingliga bräder och mycket pittoreska förhållanden, som passade mig perfekt. Jag kände mig genast som hemma och blev därtill mycket varmt och positivt omhändertagen.

Min värd haltade svårt, ty han hade fått ett träd över sig. Han hette Latief och visade sig vara den idealiska värden, och han upplät sitt eget rum åt mig för att jag skulle få det bra. Han lyssnade tålmodigt till mitt ekonomiska problem (med svensk valuta som inte gick att växla i hela Indien) och sade helt hjärtligt och enkelt, att jag fick låna hur mycket pengar av honom som helst - vi kunde göra upp senare när jag var tillbaka i Sverige.

Vilken lättnad! Plötsligt lossnade allt, alla bitar föll på plats, allt löste sig mirakulöst, och jag befann mig mitt i paradiset hos världens underbaraste människor. De var tio i familjen som skötte om två båtar, dessa var gamla och skrangliga men fungerade, och när jag skulle ta en varm dusch i badrummet kom varmvattnet efter att jag hade slutat. Det var så underbart pittoreskt, anspråkslöst och enkelt allting.

Och friden tycktes verkligen ha kommit tillbaka till Srinagar. Naturligtvis hade vi sett och mött vilda soldater på vägen upp, men i Srinagar syntes de inte. Allt var på väg tillbaka till det normala. Båtarna började befolkas igen. Turisttrafiken tilltog. Det värsta av kriget tycktes vara över.

del 3 : *Gulmarg*.

En känsla av överklighet besjälar Kashmir. Det är ett land som är för gott för att vara sant. I sin skönhet och vänlighet är det alltför underbart för den övriga världen. Latief, min värd, berättade för mig, att landets egentliga väsen var buddhistiskt,

buddhismen hade dominerat här till för bara sex hundra år sedan, och att det fortfarande fanns buddhistisk livaktighet kvar. Hit hade också Jesus kommit för att dö, och han skulle en dag visa mig hans grav, som fanns i närheten. Godheten besjalar människorna här i en högre utsträckning än jag funnit någon annanstans, som om just här Jesu kärleksbud hade funnit fäste på jorden. Alla jag träffat som varit i Kashmir har vittnat för mig om att det är paradiset på jorden, och när jag nu kom dit kunde jag bara hålla med dem.

Den totala överkligheten med ett land som Kashmir framträdde extra starkt i kontrast mot upplevelsen av Delhi, helvetet på jorden vid denna årstid. Där hade varit 44 grader varmt, och ett moln av små ilska myggor hade angripit hela staden. Man kunde inte andas utan bara rinna bort i vedervärdig svett, smuts och stank. Från detta helvetes mänskliga djup drabbades man direkt av paradiset i Kashmir.

Kashmirerna själva struntar i om de regeras av Indien eller Pakistan. Helst vill de inte ha något med någon av dem att göra, ty etniskt hör de inte samman med någon av dem. Språket Kashmiri är ett arabspråk som förekommer helt isolerat bara i Kashmir. Detta folk har alltså en unik särställning av samma slag som tibetanerna i Tibet, vilkas situation är mycket lik den i Kashmir.

Det enda kashmirerna vill politiskt är att leva i lugn och ro och göra det bästa av livet. Att deras land till största delen blev indiskt berodde på att deras siste maharadja beslöt sig för att ansluta sig till Indien bara för att Pakistan anföll Kashmir för att erövra det med våld. Detta ledde bara till en ond cirkel av våld och krig mellan Indien och Pakistan som i år för första gången på 50 år har visat tecken på att kunna brytas genom öppningen av vänskapliga förbindelser över gränsen, främst öppna tåg- och bussförbindelser mellan Delhi och Lahore.

Under min första natt hade Latief redan organiserat min första utfärd. Den gick till Gulmarg bara 52 kilometer från Srinagar men 1500 meter högre upp, men först besökte vi i Srinagar den största moskén. Den var inte alls märkvärdig utan snarlik alla mastodontmoskéer: tämligen ödslig. Det får ju inte finnas den endaste ringaste bild i en moské, varför deras ödslighet och kalhet måste bli värre ju större de är. Men i mitten av jättemoskén fanns det en liten trädgårdsplantering som var desto behagligare. Om det var något araberna hade sinne för var det trädgårdar, och den europeiska park- och trädgårdskulturen inleddes av araber. Man behöver bara påminnas om Alhambra.

På tal om mastodontväsen och andra monster: något måste sägas om alla de svarta monster som går omkring på gatorna i Srinagar. Det finns både björnar, snöleoparder, snölejon och yetis i bergen omkring Srinagar men däremot inga elefanter: det är för kallt på vintern. I stället tågar det ständigt omkring svarta monster omkring på gatorna i Srinagar, som närmast ger associationer till den beryktade Elefantmannen och dennes olycksaliga öde. Dessa svarta monster går nämligen omkring med svarta huvor som döljer hela huvudet likt Elefantmannens, och dessa svarta masker hänger ner från ansiktet likt snablar, så att man måste misstänka att någonting liknande finns under dem. Vad är då dessa skräckinjagande svarta monster med bödelshuvor plus snabelliknande bihang? Jo, det är kvinnor. Det är muslimska kvinnor som haft otur att gifta sig med fundamentalistiska eller mycket svartsjuka män. I och för sig kan jag förstå dessa, ty Kashmirs kvinnor är mycket vackra, kanske vackrare än några andra muslimska kvinnor; men även Kashmirs män är vackra, så varför skall Kashmirs kvinnor få lida för och dölja sin skönhet bakom groteska svarta masker när männen inte behöver göra det? (Männen måste inte ens odla långa besvärliga skägg, som i Afghanistan, ehuru de flesta ändå tycks göra det.) Ibland har dessa kvinnor även glasögon under sina formidabla burkhas, vilket ger dem ett ännu mer monstruöst utseende, så att det ibland ser ut som om de gick omkring med gasmasker. Männens skägg och kvinnornas snabelliknande burkhas får en också att misstänka, att de allesammans är skäggiga

damer. Ibland omfattar denna monstruösa kostymering även en heltäckande svart säck, som de går omkring i så att de liknar vandrande tält. Men ibland lyfter de på schabraket, och då liknar de mest bara oskyldiga nunnor, som man dock inte skulle vilja möta beväpnade med handväskor eller paraplyer en kväll ensam i en mörk gränd. En bödel vore bättre.

Hela vägen upp till Gulmarg beredde en oavbruten njutning, ty vägen dit är troligen världens längsta poppelallé. De underbaraste rakaste pelarpopplar kantar båda sidor av den raka vägen i en sträcka på längre än 20 kilometer. Först vid uppstigningen avlöses popplarna av barrträd, men allén är alldeles tillräckligt imponerande som den är, då bara tre mycket små krökar avbryter de suveränt raka pelarraderna längs denna för övrigt geometriskt spikraka väg.

Gulmarg ligger på 2700 meters höjd och har världens högst belägna golfbana. Denna belägenhet för dock med sig vissa olägenheter. En golfboll väger mindre på 2700 meters höjd än normalt, och på denna höjd är också lufttrycket redan reducerat. Dessutom slår man ledigare, då man känner sig lättare, så det är alltför lätt att slå bollarna alldeles åt helvete, det vill säga så att man aldrig hittar dem igen. Visserligen studsar de ju tillbaka från bergen, och åker de in i skogen så stannar de där, men det är ändå exempelvis lätt att slå in bollarna till Pakistan, som ligger farligt nära Gulmarg, och då är enda chansen att återfinna bollarna att resa ner till Delhi eller Amritsar, därifrån ta buss eller tåg till Lahore och därifrån bege sig upp till pakistanska Kashmir för att sedan först ha någon möjlighet att ens börja leta efter vindförda golfbollar, som det dock kan finnas gott om; ty en annan olägenhet med världens högst belägna golfbana i Gulmarg är, att när det blåser så blåser det utav bara fan. Och då kan det ändå vara förrädiskt lä nere på själva golfbanan.

Vi vandrade upp till vattenfallet, som ligger 500 meter högre och 2500 meter från Gulmarg. Det visade sig att där pågick rena turistcirkusen. Där förekom nämligen en kälkbacke. Det var ju uppe vid snögränsen, och dit hade alla indiska turister hittat med ponnyhästar och guider och skidlärare och allt utom skridskor, men det stora folknöjet var att åka kälke. De hade till och med racertävlingar, som om det var Indiens enda bobsleighbana. (Närmare en sådan kan man väl knappast komma i Indien.) Visserligen var snön brun av slitage och överexploatering, och kälkarna körde i regel fast i den grötiga snön, som dessutom var i tilltagande smältning, men vad gjorde det? Det var ju i alla fall snö, och ingen turistattraktion är underbarare för indiska turister. Ge dem tillgång till riktig snö, hur dålig och smutsig och futtig som helst, och de blir euforiska av förtjusning och gör vad som helst i den, de vältrar sig i den och går av hjärtans lust med sina slädar på släp upp för världens lerigaste kälkbacke för att med lika stor förtjusning staka sig ut för den för att ganska snart ohjälpligt köra fast även i den vådligaste lutning. Detta folknöje var en fest utan like.

John Masters, den framstående brittiske författaren med ett trettiotal romaner på sitt samvete, av vilka de enda intressanta är de som handlar om Indien, då hans familj levt oavbrutet i Indien sedan 1600-talet, varför han måste betecknas som en vederhäftig expert på Indien, skriver i en av sina böcker att Gulmarg är den finaste av Indiens hill stations. Jag hade tvivlat på detta yttrande, då jag upplevat så många underbara hill stations redan, den ena underbarare än den andra; men när jag upplevde Gulmarg måste jag ge John Masters rätt. Det är något alldeles oerhört med Gulmarg. Det är inte golfbanan, Kashmirs sannskyldiga paradiskaraktär, det underbara klimatet eller de alltför vänliga människorna, utan det är naturens egen arkitektur.

Gulmarg ligger placerat som på ett väldukat bord uppe på en måttlig platå perfekt placerat för finsmakaren inför ett Himalayasceneri som nästan överträffar Darjeelings och Kausanis. I norr kröns det praktfulla fjällandskapet av Nanga Parbat i Pakistan, ett av världens högsta berg på 8126 meter; men berget som dominerar landskapet är Nunkun rakt i öster på 7135 meter. Himalayalandskapet sträcker sig

längs mer än halva horisonten. Nedanför det breder den frodiga och blomstrande Kashmirdalen ut sig så långt ögat når. Och för ögonen har du samtidigt Gulmargs egen naturskönhet med de spikraka pelarhallskogarna, de snötäckta bergen och det lilla samhället med den mycket vida och mycket gröna golfbanan. Ett landskap kan just inte bli mycket vackrare än vad man får se från detta håll från Gulmargs utsiktspunkter i vackert väder.

John Masters hade rätt. Det kan inte hjälpas.

del 4 : *Om Jesus grav och terrorister.*

På vägen tillbaka från Gulmarg passerade vi Jesus grav. Denna kräver diverse egna kapitel och utredningar. Den ligger vid en ganska stor plantering i en liten park. Planteringen är formad i ett kors i storleken ungefär 5 x 3 meter med en liten extra plantering till vänster om korsets övre del i en speciell enhet för sig. Dessa planteringar är bara utsmyckningar av mycket gamla ruiner. Enligt en tradition begravdes Jesus här mitt i Srinagar ej långt från stranden, och det finns ingenting att stödja denna tradition på. Att Srinagar är urgammalt vet vi från andra ruiner, av vilka de största är från 800-talet och utgör resterna av två stora hinduiska tempel som mogulerna försökt förstöra så gott de kunde när de kom förbi 500 år senare. Lämningarna ser ut som efter omfattande jordbävningar. Muslimerna måste ha förstört templet mycket grundligt. Dock har Kashmirdalen även ofta hemsökts av både riktiga jordbävningar och översvämningar. Naturkatastrofer hör till vardagen på detta ställe i Himalaya där fyra bergskedjor möts. Således kan man omöjligt vänta sig att några som helst minnen från Kashmirs allra äldsta dagar skulle ha haft någon chans att kunna överleva.

Därmed kan det inte heller ha funnits någonting kvar av Jesus grav att förstöra 1200 år efter hans stipulerade andra död, och han var ju dessutom en lika viktig profet för islam som Moses och Muhammed. Och denna gravplats, huvudsakligen dominerad av bara blommor, vidmakthållen på samma sätt sekel efter sekel, utan namn och utan förklaring, skulle egentligen vara rätt passande just för Jesus. Ett tempel, en kyrka eller en moské, som Klippmoskén i Jerusalem över Muhammeds jordiska avskedsplats, hade aldrig passat Jesus. Ett gravmonument som det i Hebron över Abraham hade inte passat heller, och man påminner sig att även kung Davids grav i Jerusalem är ganska enkel. Även Jesu påstådda älsklingslärjunge begrovs på egen önskan i den enklaste tänkbara grav utan namngivelse utanför Efesos. I detta mönster skulle denna Jesusgrav i Srinagar passa bra in.

Det som mest talar emot att detta kan vara Jesus sista grav är den kuriösa förekomsten av även hans moder Marias grav och till och med profeten Moses grav 10 mil härifrån. Det är en gammal kashmirisk tradition att känt folk kommer till Kashmir för att dö. Man kan möjligen godkänna möjligheten att Maria kan ha följt sin son hit för att dö här hos honom, men det är tyvärr omöjligt att finna någon som helst förklaring till att den 1300 år tidigare Moses skulle ha begett sig från berget Nebo till Kashmir bara för att dö. Efter islams etablering i Kashmir under medeltiden har troligen Moses grav konstruerats som en vacker religiös gest då ju Jesus redan låg här. Dessutom hade ju Moses faktiskt ingen egen grav någon annanstans. Det var kanske på tiden att han fick en.

En annan sak som talar för att detta kan vara Jesus grav är förekomsten av Srinagars vackraste moské strax intill, den underbart inspirerande helgedomen Dastgir. Detta är den enda moské (utom Klippmoskén i Jerusalem) som jag varit inne i som jag upplevat som ett heligt rum. Den är underbart vackert utsmyckad och har en estetisk förfining och prakt utan motstycke att uppvisa. Den är faktiskt berömd just för att uppfylla besökare med en särskild inspiration som de aldrig glömmer.

Vad har då detta att göra med Jesusplanteringen och hans så kallade grav? Det kan inte uteslutas att det kan finnas ett samband. Märkvärdigt mycket i den kashmirska mentaliteten stämmer överens med Jesus personlighet som den finns dokumenterad. Av det övriga Indien betraktas kashmirerna som ett svagt och menlöst släkte, som bara gör sig dumma med sin alltför undfallande och älskvärda godhet. Det säger något om det hinduistiska Indien.

Just ett sådant folk som kashmirerna kan just en sådan som Jesus mycket väl ha känt sig befryndad med och som hemma hos i motsats till de stränga judarna; och om han en gång besökte Indien i sin ungdom och hittade till Kashmir kan han mycket väl ha velat återvända hit.

I samband med indiernas förakt för kashmirernas mjukhet måste Kashmirs terrorister beröras. Vi for till deras land följande dag. De hade varit särskilt aktiva omkring Pahalgam uppe i bergen, som också stoltserar med en egen golfbana, den näst högsta i världen. Men där behöver man inte oroa sig över att eventuellt slå bort golfbollarna till Pakistan. I stället kan de hamna inne i de omgivande skogarna, och när man sedan letar golfbollar där är chansen större att hitta terrorister och få en k-pist i magen än att hitta golfbollar. Därför har det inte spelats golf här på tio år.

Terroristerna är borta nu, men de uppträder ibland i TV och låter sig intervjuas. Den gängse uppfattningen i Indien är att terroristerna i Kashmir har finansierats av Amerika. De menar, att Amerika skänker pengar till Pakistan och finansierar deras armé, varpå Pakistan i sin tur skänker vapen och pengar till terroristerna. Detta kan i och för sig vara fullt riktigt, men den korrekta frågeställningen borde i stället vara: är dessa så kallade terrorister verkligen terrorister eller partisaner?

Naturligtvis förnekar de själva att de är terrorister och kallar sig frihetskämpar. Det är bara Indien som kallar dem terrorister och det i rent propagandasyfte.

I TV hävdar dessa partisaner att de slåss för frihet.

"Alltså är ni terrorister," svarar Indien.

"Var då även Gandhi och Nehru terrorister? Även de slogs liksom vi bara för friheten men mot engelsmännen. Vi slåss för samma frihet som de kämpade för. Om vi är terrorister var även Gandhi och Nehru terrorister."

Och intervjuarna stod svarslösa.

Det hör till salen att Nehru var från Kashmir. Han förstod Indien på ett sätt som ingen senare indisk ledare har gjort. Han var samtidigt en idealist och en social realist, och han höll Indien samman bättre än någon annan ledare. Hans tragedi var fallet Tibet och hans tro på Kinas goda vilja. När Kina oprovocerat angrep Indien slogs hans hela värld samman, och han förlorade Indiens folks tillit. Han kunde aldrig förlåta sig själv att han låtit sig luras av kommunist-Kina och dess diktator, som skulle gå till historien som dess värste massmördare genom tiderna med ett facit på 65 miljoner offer. Mot Mao Zedongs terrorvälde var Pol Pots regim i Kambodja rena lekskolan, och en sådan oöverträffad massmördare begick Nehru misstaget att tro något gott om och låta sig luras av fullständigt.

del 5 : *Srinagar*.

På lördagen fick jag äntligen tillfälle att ta det lite lugnare och delvis stanna hemma i paradiset på Dal Lake. Mustafa följde mig på en längre promenad runtom staden. Det första jag återvände till var den underbara Dastgirmoskén och Jesu grav. Om det finns någon moské som det är värt att stanna länge inne i och noggrant utstudera, så är det denna. Dess ljuvliga atmosfär är så oerhört inspirerande genom den unika miljön med dess allt sagolikt överträffande utsmyckning på en estetisk nivå höjd över allt jordiskt, att man av allt detta måste bringas till en ödmjuk salighet

och förlåta islam allt. (De enda helgedomar av samma kvalitet jag påträffat i Indien är Taj Mahal och buddhistiska tempel.)

Strax intill ligger alltså Jesu grav, men idag lärde jag mig mitt misstag. Graven ligger inte alls i planteringen, som Abdul visade mig i förrgår, utan i en liten grön paviljong vid sidan om. Denna var naturligtvis stängd förra gången. Den är som ett litet engelskt trädgårdshus, och där inne ligger Jesus begravd tillsammans med någon lärjunge – Mustafa visste inte namnet på honom. Kanske hans moder?

Graven är ännu enklare än planteringen utanför – inget namn, inga blommor, bara renhet och dagligen bonvaxade golv. Närmast liknar denna grav Leonardo da Vincis i den lilla paviljongen utanför slottet Amboise vid Loire. Det är samma totala enkelhet och anspråkslöshet över dem båda, och båda är utan namn.

Gravstenen är tydligt uråldrig och för-islamisk. Alla muslimska gravar här är utsmyckade med halvmånen, men denna grav är utan denna den ringaste av alla prydnader.

De som ligger begravda under den stora planteringen utanför, som också de är utan namn, är i stället partisaner, alltså kashmiriska frihetskämpar och offer för den indiska aggressionen. Platsen är mycket omhuldad av Srinagarborgarna, och det vilar en säregen stämning över den. Tillsammans bildar dessa tre enheter – Dastgirmoskén, hjältegravarna och Jesu grav – en unik enhet som med sitt blotta väsen manar till en synnerlig respekt värdig Kashmirs och kanske Indiens heligaste plats. (Det finns ingenting liknande i Varanasi.)

Vi besökte även andra moskéer och heliga gravplatser. En gammal gravmoské från 1300-talet var helt omgiven av gravar i tusental, och inne i moskéns helt öppna och svala rum låg en ensam dagdrivare och sov. Platsen var helt öde annars, och moskén var ingenting annat än en intakt ruin.

Den vackraste moskén var Shah Hamadan-moskén, men den fick ingen utlänning träda in i. Till och med Mustafa kände sig inte tillräckligt ren för att våga nalkas den. Det måste vara den högst ansedda av Srinagars moskéer.

2000 husbåtar finns i Srinagar, och de flesta är olika varandra. De ligger omkring i kanalerna, i floden, i åarna och ute på sjöarna i oändliga rader. De är allesammans avsedda för turister. Deras storhetstid var den senare brittiska kolonialtiden, då Srinagar var de indiska engelsmännens främsta semesterparadis – därför alla dessa golfbanor och cricketfält överallt. Engelsmännen blev så förtjusta i Kashmir att de absolut måste etablera en exploderande semester verksamhet här, men enligt Kashmirs lagar fick de inte köpa mark att bosätta sig på. Därav uppkom denna oerhörda husbåtskultur: engelsmännen hänvisades till husbåtarna. Och denna kultur lever kvar och fortsätter in i framtiden. Nu när freden är kommen kommer troligtvis Kashmirs turistnäringar att explodera, och alla stora turistföretag och hotellbyggen i Dharamsala och Manali har lagts ner, ty de vet att de inte kan konkurrera med charmen från Kashmir.

Det är därför mycket märkligt att besöka Kashmir i detta sanningens ögonblick efter tio förlorade år av krig precis när freden etablerats. Moralen är som högst just nu, stämningen är som allra öppnast och vänligast, mest positiv, konstruktiv och optimistisk. Livet börjar igen efter tio års ohyggliga lidanden och luttringar, och det är ett gyllene ögonblick.

På eftermiddagen gjorde vi en tur ut på sjön och besökte olika öar ute i träsket. Kashmirs husbåtskultur går tillbaka mer än 500 år, då de enda vägarna i Kashmir var vattenvägar. Redan då bodde mycket folk ute på båtar, som småningom utvecklade väggar och tak. Först under de senaste hundra åren har befolkningen blivit mera vägburen än vattenburen.

Inga motorbåtar förekommer utom undantagsvis, men inga är heller förbjudna. Någon enstaka vattenskidare förekommer, men sjön är mycket grund och full av vattenväxter, så det är lätt för propellrar att köra fast. Den vanligaste farkosten är

Shikaran, ett slags pirog, ett mellanting mellan kanot och gondol, som effektivt paddlas sittandes. Den är flatbottnad och tar sig fram överallt. De läcker aldrig, då kashmirerna har en oöverträffbar hantverksskicklighet även i att täta sina farkoster. Dessa Shikaras är alltid lika vackra som gondoler.

Sådant är detta underbara Srinagar – ett Venedig som det var för 500 år sedan högt uppe i Himalaya på 1500 meters höjd, en oas mitt i den karga bergsvärlden, ett fredsälskande, vackert och högt kultiverat folk som alltid invaderats av andra, ett Schweiz mitt i Asien, en idyll som korsväg mitt mellan Indien och Turkestan, Tibet och Afghanistan, buddhism och islam, hinduism och kristendom.

Kashmirernas skönhet är frapperande. Redan Nehru var ju en vacker man som kunde charmera vem som helst. Det är svårt att hitta ett liknande folk. Med sin kraftiga hårväxt och bronserade bergsansikten påminner de något om folk i Kaukasus och Baskien, men kashmirerna är grannare och mer sympatiska. Det folk de liknar mest är nog ungrarna, ett annat mystiskt exotiskt blandfolk av alla möjliga gåtfulla ursprung.

På något sätt har jag här i Kashmir funnit just det Indien jag alltid har letat efter. Delhi och Benares var intressanta men avskräckande, Goa var idealiskt men ytligt, Calcutta var oändligt fascinerande men ansträngande, i bergen finns många underbara Shangri La-platser som dock alla tvingar en vidare, Darjeeling förblir det närmaste jag kommit hittills men är ganska överbelamrat och miljöförstört, men i Kashmir finns friden. Här och endast här har man vinnlagt sig om att koncentrera sig enbart på väsentligheter: att njuta av livet och göra en konst därav, och att visa total respekt och ödmjukhet för sina medmänniskor. Kashmir står på samma nivå som Nepal och Darjeeling när det gäller den mänskliga värmen, men Kashmir är mera förfinat och högre utvecklat än både Nepal, Darjeeling och Sikkim. Här finns något som hela resten av världen saknar i alltför hög grad.

Alla de mest typiska kashmiregenskaperna finns koncentrerade i deras mycket speciella te. Det är sött utan att vara sockrat. Det är kryddat med smakfulla kryddor av vilka de dominerande är kardemumma, kanel och ingefära. Det är aldrig strävt eller beskt. Det måste vara världens mjukaste dryck.

Medicinskt utlåtande om Jesus 1928.

"När de därefter kom till Jesus och såg honom redan vara död, slog de icke sönder hans ben; men en av krigsmännen stack upp hans sida med ett spjut, och strax kom därifrån ut blod och vatten.

Och den som har sett detta, han har vittnat därom, och hans vittnesbörd är sant, och han vet att han talar sanning."

ur Johannes 19:33-35

I sin bok "Dog Jesus på korset?" besvarar doktor Hugo Toll sin fråga entydigt med nej. Som 70-årig läkare med ett långt livs erfarenheter och forskning bakom sig kan hans nej inte avfärdas utan vidare, i synnerhet som han kommer med ett ansenligt material som underlag för sin slutsats. Att han samtidigt så djupt låter sig gripas av sitt ämne och han inspireras till ansenliga utsvävningar därifrån må tillskrivas hans mänskliga natur, vilket enbart länder denna till heder och beröm, då därigenom hans bok framstår som både sympatisk och uppbygglig och desto mera läsvärd.

Här är några prov på doktor Tolls aktningsvärda analyser:

"Romarna synas redan tidigt och med förkärlek ha upptagit denna barbariska straffform. Det var ju ett nervretande skådespel den tidens politiker hade att bjuda pöbelmassorna, vilka därvid fick sina primitiva hämnd- och grymhetsinstinkter mättade. Ty proceduren gick framför allt ut på att *långsamt pina*, icke i första rummet att döda, ehuru detta naturligtvis till slut så gott som alltid blev resultatet och självfallet också var meningen. Därnäst var avsikten med detta straff att draga den högsta tänkbara *vanära* över den straffade och döde.

Straffet och tillvägagångssättet var som sagt ämnade att bereda den dömda en kvalfull och i all synnerhet en långsam död. Man torde knappast kunna göra sig en föreställning om de fysiska och själsliga kvalen vid detta protraherade dödssätt. Antikens författare, vilka annars ej är så blödhjärtade, reagera ofta däremot. Cicero kallar det för ett "det grymmaste och vederstyggligaste straff"...." och så går doktor Toll igenom alla Antikens författares varandras överträffande beskrivningar av korsfästelsens fasansfullhet (sid 23 f).

"Rövorna, vilka korsfästes jämte Jesus, levde ännu mot kvällen, och man måste klubba ihjäl dem. 'De korsfästes ben krossades för att påskynda döden eller till och med för att hindra dem från att återvända till livet, såsom verkligen någon gång inträffade' (S.A.Fries, *Jesu lif*, sid. 344). Och när Josef från Arimatea infann sig hos Pilatus och omtalade att **Jesus redan vore död**, trodde denne det icke (Mark. 15:44), utan tillkallade hövitsmännen och frågade om så verkligen vore. Pilatus hade säkerligen erfarenhet i dylika saker. Anatomiskt och kirurgiskt sett, överhuvud taget från medicinsk synpunkt finnes heller intet, som nödvändiggör dödens inträde vid korsfästning inom, låt oss säga, de första tjugofyra timmarna, icke ens gör den sannolik. Döden kan vid skador uppstå genom förblödning, infektion, direkt förstörelse av livsviktiga organ, förut omtalad chock eller genom samverkan av flera av dessa moment. Blödning i någon nämnvärd mängd torde knappat kunna komma i fråga, även om spikarna skulle ha träffat handens största kärlbågar, vilka i alla fall äro relativt små. En spik, som sårar kärlet och blir kvarsittande, tamponerar på samma gång såret och orsakar koagulation av blodet, alltså blodstillning. Spänningen och sträckningen samt händernas uppåtriktade läge måste också göra sitt till för att hindra allvarlig blödning. Och sannolikheten för att en genomborrande spik skulle träffa någon av de större artärerna är för övrigt icke stor.

Inga livsviktiga organ beröras heller direkt vid korsfästningen. Infektionen, som man ju även kunde tänka på, utvecklar sig först långsamt och kan knappat döda förrän efter flera dagar. Och intet, inom kort ovillkorligt dödande ingrepp gjordes enligt evangelierna eller den kända traditionen på Jesus. Då han nu, som vi tro oss strax skola kunna även på annat sätt visa vara sannolikt, icke heller var död, ligger det närmast till hands – och det återstår knappat något annat än - att antaga ett vanmaktsanfall övergående i ett djupt och långvarigt dödliknande medvetlöshetstillstånd." (sid. 39 f)

Men här är hans starkaste argument:

"Och strax kom därifrån ut blod. Jesus hade således, så vitt man kan förstå, ännu hängande kvar på korset och ansedd död, blivit stucken med ett spjut, en lansspets, **och därifrån utgick(!)strax blod.** Han blödde! Detta är, såsom läsaren kanske redan anar, för mig som läkare en mycket viktig punkt i denna studie av passionshistorien. *Ty om blodet rann, visar det väl, att Jesus icke var död.* Detta är, som alla borde veta, ovedersägligt. Om något av det hela är ett underverk, så är det väl detta, att denna lilla episod skulle inträffa, att en okynnig och klåfingrig soldat (se nedan) sticker till Jesus med sin lansspets och att Johannes så troskyldigt och enkelt förtäljer händelsen med dess par små bifomen, blodet och vattnet, dymedelst möjliggörande i alla fall för en sen eftervärld att veta, att Jesus nu icke var död.

Varje anatom, patolog eller läkare vet, att sticker eller skär man i en död, i ett lik, så blöder det icke. Hjärtat har stannat, dess kraft är slut. Och något blodtryck existerar icke längre. Artärernas och kapillärernas sista kontraktion har tömt blodet in i de djupliggande, utvidgade, slappa, stora venerna. Blodtrycket är lika med noll. Arterer och kapillärer stå tomma. Det *kan icke* blöda. Hos en, som blott är kollaberad eller i vanmakt, rör sig däremot hjärtat och det övriga kärlsystemet något om än svagt. Sårar man en sådan, så blöder det, ehuru kanske obetydligt. Blödningen stannar lätt, då blodtrycket är ringa. Vid djupaste vanmakt upphör all blödning, innan ännu livet flytt. Men blödning bevisar, att liv ännu finnes." (sid. 44f)

"Någon motsvarighet till att 'sticka upp' sidan på en korsfäst lär icke förekomma i litteraturen. Att det skulle ha varit i lagen anbefallt för att förvissa sig om delinkventens död, innan han återlämnades till sina anhöriga, känna vi ej. Det gjordes tydligen inte heller med rövarna. Nej, denna episod inträffade alldeles extra helt utom programmet, om något sådant fanns. Som vi redan nämnt, var i motsats till den annars stränga romerska ordningen och disciplinen korsfästningen mer eller mindre överlämnad åt exekutorernas godtycke. När i och med domen den olyckliges öde en gång var avgjort, tillspillogavs han på nåd och onåd åt deras gyckel, hån, grymhet och - *okynne*. De tycktes kunna tillåta sig vad som helst.

Nu är det tid att vi igen erinra oss, att Jesus tidigt på morgonen blivit gisslad (Joh. 19:1). Detta var ingen lek. Erfarenheten lär, att en starkare retning på huden av såväl termisk, kemisk som mekanisk art har benägenhet att framkalla ödem och blåsbildning. Det bildas ett vattenaktigt (seröst) exsudat, vilket genomdränker huden och upplyfter den eller dess yttersta lager i större eller mindre blåsor. Dessa kunna sedermera konfluera till stundom väldiga, mer eller mindre spända eller nedhängande sådana. Stora brännblåsor äro allmänt kända, sådana efter terpentiner, senapssprit, spansk fluga likaså. En våldsamt mekanisk retning vid en svår gissling torde likaväl kunna framkalla detsamma eller något liknande, fastän vår humana tid inte har erfarenhet därav just vid prygling. Från krigs- och olycksfallskirurgin känna vi det emellertid väl. Det går där under namn av Epanchements traumatiques de sérieuxité, *Décollement de la peau*. Genom tangentiellt våld (brutala gisselslag kunna tänkas verka så) 'kan det hända att huden drages med (i våldets riktning) och tänjes utan att brista, men att detta i stället blir fallet med underliggande bindväv, varigenom en subkutan ficka uppstår, som snart fylles med blod eller *lymfa*. Dyliga decollementer äro varje kirurg bekanta. Det bildas stora skvalpande säckar, lätt igenkännliga på den slappa fluktuationsförmåelse de giva. *De större lymfautgjutningar*, som härvid förekomma, vika i allmänhet ej för enbar, även upprepad punktion. I den förantiseptiska tiden ledde decollementerna genom infektion ej sällan till svårartade phlegmonen.' (Cit. från Gunnar Nilson, *Sjökrigets kirurgi*, 1913, sid. 148.) Se också Wullstein und Wilms," etc, här citerar författaren åter ett antal lärda källor mest på tyska,

" - ren, klar, vattenaktig lymfa således. Gångna tiders hårdhänta krigs- och fängelsedisciplin var nog också bekant med allt dylikt. I svenska bibelöversättningar från gamla tider, som således låg närmare den reella erfarenheten av saken, heter det, att Jesus 'hudflängdes'. Med alla dyliga svullnader, blåsor eller 'vatten'-säckar är det en särskild egendomlighet: *de ha alltid en specifik benägenhet att reta klåfingrigheten både hos lärd och lekt*. Läkekonsten har därför alltid anledning att, av fruktan för infektion, varna just mot stickande och petande på dem. Det är ju högst antagligt, att under dagens lopp å Jesu sida bildat sig ett betydligt ödem eller några sådana större eller mindre blåsor. En av krigsmännen ser det, då han går förbi. Helt naturligt retar det också hans klåfingrighet och ungdomliga okynne. Han sticker till litet vårdslöst, sårar också därvid Jesus i själva huden eller något djupare. Och så förstå vi det hela: **blod och vatten.**" (sid. 50-52; författarens kursiveringar.)

Dessa är författarens viktigaste bidrag till belysning av fallet. Men han går sedan längre. Han belyser olika möjligheter till "Uppståndelsens" iscensättning och utesluter inte den möjligheten att Jesus själv kan ha vaknat upp i graven och själv rullat undan stenen, ehuru det förefaller mera troligt att esséer, unga män i skinande vita kläder, kom och gjorde det. Doktor Tolls analys av Jesu framträdanden efter uppståndelsen är sedan ytterst elementära och allmänmänskliga, i det att han bl.a. poängterar att Jesus upprepade gånger uppsökte lärjungarna enkom för att få mat, ex. Lukas 24:41-43:

"Han sade till dem: "Har ni här något att äta?"

Då räckte de honom ett stycke stekt fisk och något av en honungskaka; och han tog det och åt därav i deras åsyn."

Så betar sig knappast gengångare eller förklarade eterkroppar.

I slutet av boken spekulerar han i vart Jesus sedan kan ha tagit vägen. Han belyser den indiska teorin men tar inte ställning:

"I Orienten finns ett icke obetydligt religionssamfund, som är byggt på tron, att Jesus överlevde korsfästelsen, vandrade österut mot Indien och slutligen, för att där förkunna sitt evangelium, nu med namnet Izza, hamnade i Srinagar, "lyckostaden", *solstaden*, i den måleriska Kashmirdalen på båda sidor om floden Jhelum, forntidens Hydaspes, där Alexander måste vända. Där skulle han ha levt länge och dött vid 120 års ålder samt blivit begravnen. Hans grav skall vara bekant där, ehuru den oriktigt tillskrivits en profet Yuzasof."

Dock citerar han en bok med det sällsamma namnet "En bok utan namn":

"Är det då icke en vacker legend, att Mästaren fick fortsätta sina vandringar mot Östern, där alla vägar slingra sig samman och varda till en? De vise från Österlandet hade ju färdats till Betlehem, då han föddes. Nu gick han själv till dem. Du vill, att han skulle hava slutat på korset och att hans stämman sålunda släckts. Var det då icke bättre, att han omsider nådde till en vidare umgängelse? De stora karavanstråken följde han, alltjämt spridande sin lära och alltjämt samlande trogna omkring sig. Till stammarna i förskingringen sökte han sig, och de anammade honom. I den snabba Tigris har han tvått sina fötter, och hans blick har vilat på den tröga Euftrat. Över Kashmirs barrskogsklädda berg, utmed stränderna av dess klara källsjöar har hans stig gått fram, och hans stämman har ljudit under Ganderbals platanlundar. Om aftonen, vid lägereldarna upplät han sin mun och talade till de trötta männen, som rastade, sedan deras kameler avlastats och släppts på bete. På morgonen var den tillfälliga kretsen bruten, och resenärerna delgav folket i nya nejder vad de hört av främlingens mun. – Så verkade han. Så vart han aldrig och krokig och vit. Förnekelsen och förföljelsen låg allt längre bakom honom. De första lärjungarna som han samlat vid Gennesarets fjärran stränder voro för länge sedan döda, och Paulus, hedningarnas apostel, spred hans evangelium bland romare och greker. Själv talade han till en ny tid och till nya folkslag."

Författaren nöjer sig med kommentaren: "Så alldeles gripnen ur luften är kanske dock inte heller denna skaldiska fantasi...."

Ur ett gammalt buddhistiskt evangelium.

Ur kapitel 13 av "Esséer-evangeliet"

"3. Men en oändlig folkskara följde honom i hälarerna. Bland dessa var då en gammal gumma som i tolv år lidit svårt av kärlekskramp. Hon hade i sin höga ålder haft mycket svårt för att följa med Jesus och ständigt blivit tillbakaträngd av andra. Men nu hade hon sin chans, när Jesus stod stilla och mycket nära henne, och hon tänkte:

"Om jag blott får röra vid hörntofsen av hans mantel så blir jag frisk." Och hon lyckades snudda vid den.

4. Men Jesus vände sig genast om och frågade: "Vem rörde mig?" Då sade Petrus till honom: "Hela folket tränger sig in på dig, och så frågar du: 'Vem rörde mig?'"

5. Men kvinnan som rört vid hans mantels hörntofs och därvid genast blivit frisk bävade och sjönk på knä för Jesus och sade: "Herre, vredgas icke på mig, det var jag." Och hon berättade varför hon rört vid honom, och Jesus sade: "Din tro har hjälpt dig. Gå i frid, arma änka." Och gumman stod upp och gick och var mycket frisk.

6. Men Jesus sade: "Det är icke gott, att man går i vägen för äldre kvinnor och tar deras plats för att själv få komma i första rummet. Den som icke vördar sin moder, den heligaste varelsen näst Gud, är ovärdig namnet son.

7. Hör då vad jag säger er: Vörda kvinnan, ty hon är världens moder, och hela den gudomliga skapelsens sanning vilar hos henne.

8. Hon är grunden till allt gott och skönt, liksom hon också är livets och dödens frö. Av henne beror mannens hela tillvaro, ty hon är hans moraliska och naturliga stöd i hans arbeten.

9. Hon framföder er under plågor, hon vakar i sitt anletes svett över er tillväxt, och ända till hennes död förorsakar ni henne livlig ångest. Välsigna och tillbed henne, ty hon är er enda vän och ert enda beskydd på jorden.

10. Vörda och försvara henne. Genom att handla så förvärvar ni hennes kärlek och hennes hjärta, och ni blir behagliga för Gud. Därigenom blir er många fel eftergivna.

11. På samma sätt, älska era hustrur och vörda dem, ty de skall bli mödrar och senare ett helt folks mormödrar.

12. Var kvinnan undergiven. Hennes kärlek förädlar mannen, uppmjukar hans hårdnade hjärta, kuvar vilddjuret inom honom och förvandlar det till ett lamm.

13. Kvinnan och modern, denna ovärderliga skatt som Gud har givit er, är världens skönaste prydnad, och av dem skall födas allt som skall bebo världen.

14. Liksom härskarornas Gud, som fordom skilde ljuset från mörkret och landet från vattnet, äger kvinnan den gudomliga förmågan att skilja mannens goda avsikter från de onda tankarna.

15. Därför säger jag er: Näst Gud bör era bästa tankar tillhöra kvinnorna och makorna, emedan kvinnan är för er det gudomliga tempel, där ni lättast uppnår den fullkomliga lyckan.

16. Hämta i detta tempel er moraliska styrka. Där skall ni glömma era bedrävelser och era motgångar, där skall ni återhämta förlorade krafter, som är er nödvändiga för att kunna hjälpa er nästa.

17. Utsätt henne inte för förödmjukelse, ty därigenom förödmjukar ni er själva och förlorar kärlekens sinne, som är det viktigaste ni äger i livet.

18. Beskydda er hustru, på det att hon må beskydda er och hela er familj. Allt vad ni gör för er moder, er hustru, för en änka eller en annan kvinna i bedrävelse, det gör ni för Gud."

del 6 : *En framstöt mot Zoji La - Latief kastar masken.*

Det var dags att börja rycka österut upp bland bergen. Vägen gick till Sonamarg 8-9 mil nordost om Srinagar. Vi körde runt och fick se hela den underbara Dal Lake i all dess härlighet, och därefter försvann vi in bland bergen längs dalarna upp mot Leh. Ganska snart dök den ytterst bestickande skylten upp: Leh 419 kilometer. Vi var på rätt väg.

Det förekom flera militärspärrar på vägen. Dave hade glömt sitt pass hemma men blev likväl släppt igenom utan några svårigheter. Värre var det med mig som hade passet med mig. Det är ju si och så med läs- och skrivkunnigheten bland Indiens militärer, och hur höga befäl som helst kan vara analfabeter. De fick det till slut med stor möda infört i sin liggare att en mr Magnus från Sudan hade passerat Kangan den dagen på väg upp mot Sonamarg. Vi fick lova att passera neråt igen senast klockan 5 på eftermiddagen.

Kashmir håller på att avmilitariseras, men det är långt ifrån säkert ännu på vägarna. Vi hörde att flera indiska soldater nyligen hade skjutits av partisaner, så tydligen förekommer det fortfarande militanta och skjutglada frihetskämpar.

Vägen upp till Sonamarg tog tre timmar, och det ligger på 3000 meters höjd. Där finns ingen golfbana, ty landskapet är för bergigt, och det går inte att odla gräsmattor där. Omgivningarna liknar närmast Dolomiterna i nordligaste Italien mot Österrike i Sydtyrolen: det är samma konglomerat av ett överväldigande antal spetsiga toppar.

Vi stannade vid den första busshållplatsen, varifrån det är närmast upp till den stora turistattraktionen glaciären. Där pågick allehanda jippon som ponnyridning och kälkåkning, tekalas och bullfester, lägereldar och annat rabalder. Precis när vi kom fram började det regna. Vädret hade varit utmärkt hela dagen, men klockan två inleddes en betydligt våtare andra halvlek. Emellertid satt vi gärna ute i regnet vid glaciären med en kopp te, ty till detta omöjliga ställe hade givetvis även två andra engelsmän hittat. Det är ju så i Himalaya: på de mest omöjliga ställen hittar man engelsmän. De skulle campa här i tre dagar i väntan på att vägen upp till Leh skulle öppnas om kanske en vecka.

Jag talade med en lokal expert om detta. Han berättade, att det var redan möjligt att bege sig över passet Zoji La (3500) men bara till fots, då vägen tills vidare var ofarbar med fordon. Detta var en värdefull upplysning för mig, som ännu inte hade gett upp projekt Leh.

Dave hade haft otur med sin kamera. Den hade självöppnat sig, den hade redan exponerat 32 bilder, nu exponerades även de fyra sista utom att de redan 32 tagna bilderna förstördes. Det var givetvis en katastrof, och här uppe var det svårt att finna ny film. En spjuver försökte sälja en oexponerad film till oss för 80 rupier som var daterad juni 1998. Även Joel hade i Srinagar råkat ut för färska filmer som var för gamla.

När vi begav oss ner från cirkusen vid glaciären mötte vi vårt resällskap, den hjärtliga familjen från Bombay fördelade på tre generationer och sex personer. De var alldeles på tok för sena, där de äntligen kom ridande upp på sina ponnyhästar, då klockan redan var halv tre och vi ju måste vara 40 kilometer västerut senast klockan 5. Dave och jag hade promenerat upp till glaciären, och då vi visste att våra vänner från Bombay skulle bli ännu mer försenade tog vi en extra promenad ner till själva byn Sonamarg i hopp om att där finna riktig kamerafilm. Det var hopplöst, men vi fick en kopp te.

Under tiden bredde åskan ut sig över bergen med alltmer hotande regnskurar. Hur skulle det gå för våra vänner från Bombay? Vi promenerade tillbaka till den övre busshållplatsen, där vi väntande tog det lugnt inne på hotellet i sköna fåtöljer, medan regnet utanför tilltog. Sålunda avslutades vår behagliga söndagspromenad.

I sista minuten dök Bombayfamiljen upp. De var världens lyckligaste människor, ty de hade för första gången i livet fått stifta bekantskap med riktig snö och hade både åkt kälke på den och vältrat sig i den. De var helt saliga och hade inte ens märkt att det regnat.

Vi hann precis ner till checkposten till klockan fem och kunde lugnt återinträda i Srinagar under hållande regn, som bara tilltog. Dagens intressantaste erfarenhet hade kanske varit att jag med Dave uppe vid glaciären helt obehindrat och utan obehag hade vandrat barfota i grekiska sandaler över snövidder och leråkrar och vadat

genom bäckar, vilkas broar hade kollapsat. Det hade varit en underbart uppfriskande söndagspromenad. Men det märktes redan när vi sjönk från 3000 meters höjd ner till Srinagars 1500. Plötsligt blev man fullkomligt utslagen av sömnighet genom den betydligt tjockare luften.

Passet Zoji La ligger på 3529 meters höjd. Bortom detta pass och två andra ligger Ladakh.

Det regnade och åskade och blåste hela kvällen, dessutom var det totalt strömavbrott i hela staden, plötsligt återkom strömmen i strålande härlighet för att efter bara tio sekunder slockna igen totalt i hela staden, och Latief låg sjuk i feber. Joel från Nya Zeeland hade lyckats skaffa sig Diardiaamöbans rysliga helvete med stinkande rapningar och sprutande tarmar, och Dave var otröstlig över sin fördärvade film med alla hans bilder hittills från Kashmir förlorade för evigt. Endast våra vänner från Bombay var fortfarande saliga.

Nästa dag kastade Latief masken. Han hade en guide färdig åt mig för hela Ladakh, och om jag kunde klara det till fots kunde jag också klara hela resten av Ladakh till fots, menade guiden, som var en präktig hejdundrande expert, van att ränna omkring i vilka berg som helst.

Men det skulle ju kosta skjortan, och jag hade ju inga pengar. Om jag lyckades växla de svenska kontanter jag hade (1900 kronor, 9500 i rupier) skulle Latief ge mig kredit på resten efter överläggningar med hela sin familj. Vi gjorde ett tappert försök att växla de olycksaliga svenska kronorna, den hårdaste valutan i Europa, i olika banker, som dock bara accepterade pund, dollar och tyska mark. Jag måste tyvärr övertyga Latief om nödvändigheten av även ekonomisk realism och om att det faktiskt var omöjligt.

Latief var bara generositet och välvilja – ingen beräkning alls och ingen opportunist. Han ville bara att jag skulle få bästa möjliga intryck av Kashmir under mitt första korta besök, och därför ville han bjuda mig på hela Ladakh. Vi drog upp riktlinjer tillsammans för framtida fjällvandringar över hela Zanskar och Baltistan, söder respektive norr om Ladakh, och plötsligt framstod hela hans tragedi för mig. Han var en krympling, hans ben och fot var illa skadade av trädet han fått över sig, och han levde bara för skönheten av sitt land, för att få springa i bergen, utforska nya dalar, vandra upp för vilka okända fjäll som helst utan att någonsin hejda sig, och tälta och vandra omkring i hela Himalaya. Det var hans hela liv. Och som tillfällig krympling var hans enda sätt att tillfredsställa denna glädje och ständiga längtan att ge andra möjligheten till denna frihet att få frossa obegränsat i naturens absoluta skönhet. Vi förstod varandra, vi litade på varandra, vi var vänner för livet, och för en sådan vänskap är vad som helst möjligt – även det allra omöjligaste.

del 7: *Limbo.*

Naturligtvis kunde inte mitt värdfolk skramla ihop till alla mina utgifter. Någoting måste jag prestera själv. Joel från Nya Zeeland föreslog att jag skulle försöka med Grindlays bank, Indiens enda internationella bank. Vi tog oss dit, men just den dagen, tisdag den 9.5, var det bankledighetsdag. Vi försökte med posten strax intill, men den hade inget internationellt postalt samarbete. Jag hade mina lättillgängligaste pengar på postgiro.

En extraordinär möjlighet återstod. Det finns ett internationellt system som heter Western Union med vars hjälp man kan skicka pengar över hela världen. Om jag kunde kontakta någon i Sverige som kunde sköta den formella biten kunde saken genomföras. Min mor var i Amerika, men Tore såg efter min lägenhet.

Vi försökte ringa till Sverige hela morgonen. Klockan fyra kom vi fram. Han var genast med på noterna, kontaktade Sparbanken och gav mig instruktioner hur jag

skulle avfatta ett fax. Vi fick iväg faxet, mitt livs första, klockan halv 8, när klockan var 3 i Sverige. Sedan var det bara att vänta och hoppas att systemet skulle fungera.

Under tiden besteg jag Shankarachariya, det heliga berget ovanför Dal Lake, som var smyckat med ett hindutempel. Tidigare hade där stått en moské. Även hela Manali hade en gång varit musselmanskt men erövrats av hinduismen. Förbindelserna mellan Kashmir och Manali är mycket goda av hävd. Uppe på berget kringflögs jag av sex örnar, som kom förbluffande nära, så att man kunde se dem i vitögat. Över huvud taget är rovfågeln mycket närgångna i Kashmir. De cirkulerar ständigt över hela Srinagar, det är nästan alltid små bruna örnar, och gamar möter man först uppe i bergen. I Sonamarg stötte vi ihop med sex stycken, som inte alls lyfte när vi nalkades utan bara makligt hoppade litet längre bort på marken.

Nu hörde vi nya rapporter om incidenter i omgivningarna. I Kangan bara fyra mil från Srinagar på väg mot Sonamarg sköts två soldater. Vi fick inte veta om det var partisaner eller indiska soldater. Folk tycktes inte bry sig om det heller. Frihetskämpar ("*militants*") och indiska soldater ("*Indians*") stod lika lågt i kurs. Militanterna kommer från Afghanistan eller Pakistan och är i regel ganska garvade bergskrigare som bara krigat i hela sitt liv och som aldrig kan sluta döda. De indiska soldaterna är i regel rötäggen från den indiska armén: gorillor, analfabeter, busar och odågor. Både militanterna och de indiska soldaterna kan trakassera vanligt folk hur de vill och gör det även. När en motor-rickshawförare stack upp mot en soldat sköt soldaten helt enkelt ett skott mot motor-rickshawn så att denna exploderade och brann upp. Vraket står kvar ännu till allmänt beskådande.

Roligare har då Dave och Joel, som dagligen paddlar iväg med sin shikara och gör turer runt hela sjön. De skulle kunna vinna tävlingar och medaljer så bra som de paddlar tillsammans.

Kungsfiskarna tilldrar sig särskild uppmärksamhet på sjön. Den lilla kungsfiskaren, som vi även har i Sverige, är den vackraste, men det finns även större, en helt turkosblå och en svartvit, som man kan ta för en tärna. Deras teknik är också som en tärnas förenad med en kolibris. De kan stå absolut stilla i luften. Det lär finnas ytterligare tre arter.

Under tiden stretade jag vidare med mitt hopplösa penningproblem. Det gick inte heller att växla på Grindleys bank. Svensk valuta är inte välkommen någonstans i Indien, och 3 rupier är det bästa man kan få för en krona på svarta börsen. Det är en värdereducering med 40%.

Emellertid tycktes Western Union-systemet fungera. Tore ringde mig halv ett och bekräftade mottagandet av mitt fax och kunde lyfta mina pengar och skicka iväg dem. Avgift 5 procent. Till detta kom alla telefonsamtalen på 701 rupier (140 kronor). Till detta kom allt annat strul. Western Union-systemet skröt med en service på fem minuter, men det handlade om minst 24 timmar. Mitt pass måste fotokopieras i tre kopior, som de inte kunde göra själva, utan vi måste vandra genom halva staden för att få det gjort. Kontoret måste faxa till Delhi för att få bekräftelse därifrån. Tore hade enkom fastslagit att jag skulle få pengarna i dollar, men jag kunde bara få dem i rupier. De 5000 kronorna resulterade i 555 dollar (efter avgift) eller 23,000 rupier, som jag faktiskt fick ut klockan sex på kvällen i 100-lappar 30 timmar efter att vår kamp med Western Union-systemet inletts. Det är ett lyxsystem som inte är att rekommendera utom i nödfall, så det är bra att det i alla fall finns.

Hela dagen hade det regnat. Dave och Joel hade förnuftigt nog mest sovit bort hela dagen. Jag hade haft ryggsnitt. Om det är något man reser bort ifrån när man lämnar Sverige så är det ekonomiska problem, och då är man inte beredd på att de skall fördubblas i utlandet. Hela denna historia, som inletts på flygfältet i Delhi när jag för första gången under mina sju resor i Indien inte kunde växla svenska pengar, hade varit rena helvetesmarträmmen.

Men nu hade jag 20,000 rupier i handen som jag kunde ge Latief direkt. Därmed var resan temporärt räddad och dörren definitivt öppnad för möjligheten till en expedition till Ladakh.

Men vi visste inte hur världen såg ut på andra sidan Zoji La, vi visste inte hur regnet skulle arta sig efter denna regniga kalla dag, vi visste inte hur det var på de andra två ännu högre passen, och vi visste inte om det alls fungerade några kommunikationer i Ladakh. Vägen till Leh låg äntligen öppen men bara teoretiskt.

del 8.

Mrs Rangwalla hade varit i Srinagar första gången 1962 som barn. Hon hade alltid återkommit till Srinagar med jämna mellanrum och kunde precis berätta hur det hade förändrats. På den tiden hade det bara funnits 150 husbåtar och nästan ingen trafik alls. Hela gamla staden hade varit intakt, som nu till stora delar var sönderskjuten av kriget. Nu fanns det 500-1000 husbåtar och lika mycket förfärlig trafik som i vilken indisk större stad som helst. Även Gulmarg och Pahalgam hade förändrats. Pahalgam hade varit en pastoral idyll utan ett enda hotell, och Gulmarg upplevde hon nu som smutsigt och eländigt. Gulmarg hade varit en höjdpunkt för mig, och lyckligtvis hade jag ingenting att jämföra med.

Andra indiska turister på husbåten var inte lika tacknämliga, allra minst för vår underbara värdfamilj. Tyvärr hände det ofta att de kritiserade allt, klagade på maten, åt för mycket och kräktes hela natten, som om det var matens fel och inte deras som ätit för mycket av det goda. Nästa dag krävde de pengarna tillbaka och for buttra och illamående sin väg. Ett sådant par hade rummet bredvid mitt. Mannen kräktes hela natten.

Ett annat mera pittoreskt turistpar var helt nygifta och kom från Lucknow, där brudgummen arbetade som köttkonserverexportör, ett ovanligt yrke i Indien. De firade smekmånad i Kashmir av alla ställen och var helt betuttade i varandra, som om de råkat in i en salig fylla som aldrig gick över. Han till och med sluddrade kroniskt. Jag har aldrig hört en indier tala sluddrigare engelska. De var helt böbbiga i sin smekmånadssalighet och ställde till med alla tänkbara fåniga extraceremonier för att markera sin lycka med specialfotografer som skulle fotografera dem i folkdräkter och maharadjakostymer och annat sådant. För dem existerade bara deras äktenskapliga lycka och ingenting annat i hela världen.

Vi försökte besöka det gamla buddhistiska kloster ovanför Dal Lake, som ser så underbart bestickande ut på avstånd och varifrån man torde ha den finaste utsikten över sjön mot fortet och staden i söder. När mogulerna kom för 400 år sedan fördrevs munkarna, och klostret gjordes om till palats. Men mogulerna övergav palatset, då det ansågs spöka där, och länge kallades stället för "Änglarnas slott", då man ofta om kvällar och nätter hörde änglakörer därifrån. Änglarna försvann när briterna kom, som anlade en underbar trädgård från mogulklostret och ända ner till sjön. Denna trädgård finns kvar ännu idag och är mycket välbesökt och populär, dessutom ligger det en golfbana intill, och alla Kashmirs lokala pampar har sina villor omkring den; men det gamla klostret får ingen besöka utan specialtillstånd. Det samma gäller det pittoreska fortet väster om staden, som dominerar hela sjön.

Kvällen blev den vackraste hittills och den perfekta tillfälliga avskedskvällen före min avresa mot Ladakh. I morgon skulle dessutom världscupen i cricket gå av stapeln, som Dave, Joel och Latief noggrant skulle följa klistrade vid TV:n hela dagarna, vilket jag lyckligtvis skulle slippa höra. Kvällen firades under tillbörliga former med extra mycket te, dessert med mango och häpnadsväckande kultursensationer: jag spelade mitt band som jag händelsevis haft med mig från Lund med Akademiska Sångföreningen som sjöng "Vintern ra...", "Ljuva flicka", "Uti

vår hage", "Glad sås" och annat sådant så att det ekade över hela Dal Lake och Kashmir mellan husbåtarna; och Latief spelade ett band med Gipsy Kings från Spanien som ursinnigt stampade fram sina raffinerade flamencos med passionerad sång på spanska. Denna kväll var på något sätt förtrollad.

Ladakhäventyret var nu så väl planerat och förberett som det kunde bli. Jag hade ju planerat att efter Ladakh ta mig ner till Dharamsala via Zanskar och Manali. Denna väg var definitivt omöjlig, då den bara var öppen juli-augusti. Redan åtskilliga gånger hade jag varit betänkt på att lägga ner hela Ladakhprojektet för att slippa den ekonomiska mardrömmen, jag hade ju ändå fått uppleva Srinagar med Gulmarg och Sonamarg, men nu föreföll i alla fall även Ladakh vara åtkomligt. Men från Ladakh skulle jag nödgas fara samma väg tillbaka igen via Srinagar och Jammu till Dharamsala. Längre kunde en resa i dessa trakter knappast göras.

Och detta hade aldrig kunnat möjliggöras alls utan Latief. Han skänkte mig denna omöjliga resa, som han kanske aldrig skulle kunna göra själv efter att ha brutit ryggen som 16-åring för åtta år sedan. Resan skulle kosta mig mer än bara skjortan, men så var den också närmast att likna vid en Tibetexpedition. Och som sådan skulle den bli den mest avancerade hittills, då jag var ensam deltagare och då den skulle gå till ett helt intakt Tibet.

del 9 : *Andra framstöten mot Zoji La.*

Vädret var fullständigt idealiskt: inte ett moln på himmelen, och världens klaraste sikt. Med oss upp till Sonamarg på väg mot Ladakh följde Shokar, som skulle ta hand om de nya gästerna på vår husbåt: smekmånadsparet från Lucknow. De var fullständigt menlösa i sin första äktenskapslycka och bar sig precis åt som barn. Vi fick ideligen vänta på dem, och genom dem försenades resan från början med en timme.

Ganska snart blockerades vägen av ofantliga militärkonvojer på väg uppåt. Detta varslade om ofärd. Vi blev snart stoppade på vägen och barskt utfrågade av militärer som höll långa predikningar för Shokar och min guide Jahveed. Något var på gång.

När vi nådde Sonamarg i bländande klaraste solsken och paradisväder visade sig hela situationen för oss: Sonamarg var som ett flyktingläger. Vägen var öppen och fri, det var inga problem med den saken, men ett antal fordon, truckar och bussar stod i kö för att få fara upp mot Zoji La, och byn var översvämmad av deras passagerare och förare, allesammans ladakhis, tibetaner eller nepaleser. Något var på tok.

Snart fick vi höra vad det var. Pakistan hade angripit Indien i Kashmir igen just vid den sårbaraste gränsen intill Indiens väg till Ladakh. Där kan man från Pakistans sida lugnt kasta ner bomber och missiler på den indiska vägen och de fordon som färdas längs med den, och det tycks Pakistan alltid göra när vägen öppnas på våren. Några afghanska eller pakistanska militanter hade tagit sig över gränsen och erövrat någon del av vägen. En massiv indisk truppstyrka höll nu på att omringa dem. Ett tiotal indiska soldater hade stupat samman med ett tiotal militanter.

Under tiden stod truckarna i Sonamarg och väntade på att få leverera sina vagnslaster mat till Ladakh. De var lastade med potatis, grönsaker och andra livsviktiga förnödenheter, och allt detta höll nu på att förfaras. Indiska soldater gick omkring och rådde truckförarna att fara ner till Srinagar igen. Det kunde ta tre dagar innan vägen var pacificerad. Flera truckar lydde och vände neråt igen i erkänt nederlag, men en truck stannade trotsigt kvar besluten att vänta ut situationen.

Detta var naturligtvis ett svidande nederlag för oss. Vi hade övervunnit alla problem och kommit fram till en öppen väg över och förbi det svåraste passet Zoji La bara för att finna allting saboterat av militanta terrorister som ville göra krig bara för

krigets egen skull. Det var bara att återvända hem igen – med det barocka indiska smekmånadsparet, som alltjämt lallade och jollrade i sin första lycka helt omedvetna om vad som pågick.

Detta var den 14 maj, och jag hade bara 10 dagar kvar av min resa. Nu började tiden bli dyrbar, då det var omöjligt att uppskjuta hemresan. Det fanns två möjligheter: att skaffa trekkingtillstånd och göra några trekkingturer omkring Sonamarg tills vägen var fri, eller att flyga från Srinagar till Leh direkt under söndagen den 16 maj och sedan ta bussen hela vägen ner, när denna skulle vara fri. Båda alternativen framstod som optimala, och jag skulle vara nöjd med vilket som helst av dem, om det bara fungerade. Motgångarna började kännas tjugiga i denna min mest trassliga Indienresa hittills.

Nästa dag fick vi besked. Alla flygturer från Srinagar till Leh var fullbokade fram till den 15 juli (två månader). Vi hörde att 30-40 stycken hade fallit i striderna bortom Zoji La. Det sades ej om det var militanter eller indiska soldater, men troligen var det 50% av vardera. Det gick en annan väg runt Zoji La längre söderut till Surudalen som mynnade vid Kargil på halva vägen till Ladakh. Jag frågade om möjligheten längs denna väg, men den var besatt av militärer och dessutom översnöad och öppnade aldrig före den 15 juni.

Under tiden låg Joel sjuk i vår husbåt efter att ha provat ohälsosamma experimentmåltider inne i staden. Det fjolliga smekmånadsparet poserade framför en beställd fotograf hela dagen iförda bröllopskläder och löjliga hattar. De insisterade på att alla skulle fotograferas med dem. Deras lycka var total och den fullständiga idyllen, som ingenting kunde störa.

Vi planerade vår tredje och slutliga framstöt mot Zoji La för morgondagen oberoende av snö och militärer, fullbokade flygplan och annat sabotagenonsens. Rapporter kom om att kriget fortfarande höll på vid Kargil, men världsmästerskapen i cricket ansågs betydligt viktigare och intressantare.

del 10: *Olyckor vid Zoji La.*

Dagen var underbart vacker igen. Med upp mot Zoji La följde Dave och Joel, Lucy och Veronica utom Shokar och min guide Jahveed. Återigen samma spänning inför situationen på andra sidan passet - skulle proppen ha löst sig? Igår hade det hetat att stridigheterna avtagit, men det var omöjligt att veta säkert.

När vi kom fram visade sig situationen vara värre än någonsin - stridigheterna hade blossat upp igen. Journalister hade förbjudits besöka stridslinjerna, och till och med militärkonvojer hade fastnat på vägen. Allt var värre än någonsin och den här gången fullständigt hopplöst.

Det enda att göra var det bästa av saken. Förra gången hade Dave och jag råkat ut för regn uppe vid glaciären, men idag (den 16 maj) var vädret underbart. Vi gick upp alla fem till glaciären och hade världens skönhetsupplevelser, och därefter fortsatte Dave, jag och Joel upp för glaciären mot vattenfallet. Joel var helt återställd efter gårdagens omfattande magproblem. Vi kom upp till vattenfallet, men när vi skulle vända ner igen kom en stor sten nedramlande rakt ovanifrån, typiskt just en sådan lösryckt sten som kan utlösa bergsskred och som inte tvekar inför att till exempel krossa skallar: många har dött av sådant. Nu krossades ingen av oss, och stenen förblev helt ensam i sin rullning, men det gick inte att undvika den helt och hållet. Min högra hand blev under den, och det var med största svårighet jag lyckades undvika att bli meddragen i ett litet jordskred. Både Joel och Dave klarade sig helt, men min högra hand var hopplöst paralyserad och alldeles obrukbar. Långsamt tog vi oss ner utan fler missöden.

Vägen tillbaka till Sonamarg var lång. Lucy och Veronica anlidade ponnyhästar, och när vi kom fram visade det sig att jeepen inte var där. Den hade stannat halvvägs upp mot glaciären, där Jahveed rest mitt tält. De andra ville inte gå tillbaka dit mera, så jag begav mig ensam på jakt efter vår jeep och vårt tält.

Jag mötte jeepen på väg ner, och allt löste sig. Jahveed tog väl hand om mig, och min hand återvände sakta till livet genom flitig massage. Ingenting var brutet tack och lov, men den hade två präktiga svullnader att uppvisa utom diverse inre och yttre blödningar. Även vänstra handen, högra fotens två minsta tår, hela högra armbågen och jackan var skadade, vars ärm var helt uppriven. Lyckligtvis kunde jag dock fortfarande skriva om än ack så oläsligt. Men Zoji La var stängt för oss. Man räknade med att passet kunde öppnas om sex dagar, och så länge kunde jag inte vänta.

Det visade sig att flera andra var i samma situation. Vi var tre grupper av tältare med respektive 5, 3 och ett tält. Vårt var det enskilda, i vilket vi sov tre personer: Jahveed, hans vän Faruk från bergen och jag.

I gruppen om tre tält bodde ett tyskt par, en japan-amerikan och deras guide, som visste mycket om Jesus aktiviteter i Kashmir. Jesus synes ha varit särskilt aktiv i Yusmarg inte långt från Gulmarg, och Bandipur vid Kashmirs största sjö väster om Srinagar har även en del minnesmärken, fotavtryck med mera. Bandipur hade varit stängt för utländska besökare ännu senaste år, men i år var det tillgängligt.

I gruppen om fem tält bodde en större grupp israeler, som hade förlorat sitt soppkök, varför vi lämnade dem litet av vår utrustning.

Jahveed levde bara för trekking. Det var hans hela liv. Uppe i bergen levde han sitt enda riktiga liv, och han visste allt om terrängen, hemliga pass och vägar och okända dalar med ljuvliga sjöar. Måndag den 17 maj skulle vi ännu en gång ta upp kampen med förhållandena kring det hopplösa fallet Zoji La.

Han anförtrorde mig Faruk, som skulle bära min packning. Jag avstod från allt utom mitt skrivblock och en karta. Utöver detta bar han bara min lunch: några potatisar, några grönsaker, litet stekt kött. I Sonamarg pauserade vi för en kopp te, och folket där trodde inte att vi skulle kunna nå upp till Zoji La. Vi inköpte även en vattenflaska, och så bar det iväg.

Faruk begick genast det fundamentalaste av alla misstag: han ställde frågor till polisen. Efter mycket köpslående fick vi tillstånd att vandra uppåt 2_ timme, men egentligen var det förbjudet: Faruk gav polismästaren 100 rupier för att smörja honom.

Så vi vandrade upp mot Zoji La. Efter bara 45 minuter nådde vi Sarbal, en tredjedel av vägen upp mot passet, där vi stoppades av militärer och förbjöds att fortsätta vidare. Översten var mycket vänlig, artig och beklagande och försäkrade att vägen skulle vara öppen den 28 maj om elva dagar. För oss var det bara att vända om igen. Några ord extra med översten förvissade mig om att man kunde diskutera saken vidare med honom, och jag beslöt att återvända till honom senare.

På vägen ner mötte vi i Sonamarg återigen andra människor med samma problem. Huvudpersonen var amerikan och hette Elijah och sökte efter partners för riskfyllda företag, då hans egen ende polare inte ville försöka något ensam med honom. Han och jag var helt överens om att vägra acceptera sakernas tillstånd som de var. Vi beslöt där och då att följande morgon klockan nio ta i tu med saken.

del 11: *Vägen till Leh.*

Hela vägen upp mot Zoji La dominerades av militärkaravaner. Kriget var tydligen inte någon liten sak. Men vädret var härligt och fortfarande idealiskt, och det gällde att passa på.

Baltal kommer på den andra tredjedelen av vägen upp mot Zoji La, och sedan bär det bara uppåt. Zoji La självt är mest bara en bländande kristallvärld av is och glaciärer. På andra sidan börjar Ladakh, och landskapet blir genast betydligt ödsligare, strängare och kallare. Vägen till Dras är lång och enformig, och det fanns bara två små byar på den 40 km oändligt långa vägen: Matayin och Machoi. Det är bara att kvickt passera dem, i synnerhet nu när alla samhällen från Zoji La till och med Kargil var nästan fullständigt övergivna.

Dras är Indiens kallaste plats och ryktesvis den andra kallaste orten i världen efter Verchojansk i Sibirien. Det är bara en håla mitt i ödemarken, men här börjar fronten, ty rakt ovanför Dras, vägen och floden ligger den pakistanska gränsen, varifrån de skjuter ner mot vägen och alla som passerar den. Det är denna 57 kilometer långa väg från Dras till Kargil som är den brydsamma biten, som Pakistan lugnt kan bombardera utan att Indien kan skjuta tillbaka nerifrån. Det är en dramatisk och svindlande vacker väg längs med floden Dras genom ödemarken rakt mot ingenstans. Byarna Yasgam, Thasgam och Kharbu passeras på vägen tills man kommer ner till floden Shingo, där Kargil antligen ligger. Floden Suru mynnar vid Kargil, men Kargil som stad är egentligen bara en enda marknadsgata utan något av intresse.

Landskapet börjar mer och mer likna Tibet när man färdas upp för floden Wakha Chu. Man passerar de oansenliga byarna Pashgam, Lotsun och Goma innan man kommer fram till Shargol, där Ladakhs första buddhistiska kloster ligger från väster. Men detta kloster är bara en grotta utan något avsevärt intresse. Det finns bättre kloster i Ladakh.

Mulbekh strax efter är det första som verkligen ser ut som ett kloster. Det välkomnar resenären från väster och tycks säga: "Här börjar den tibetanska buddhismens reella land. Härifrån och vidare ända till himmelen är du fullkomligt säker."

Klostren är två och heter Serdung och Gandentse. Båda är (som alla buddhistiska kloster) spektakulärt placerade med lysande utsikter över dalen. Men det mest spektakulära i Mulbekh är den 8 meter höga Buddhastatyn, som är uthuggen i berget för ungefär 1200 år sedan. Bussen stannar aldrig där, men man kan se den från bussfönstret när man åker förbi.

De två högsta passen återstår innan man kommer ner till Lamayuru och det verkliga Ladakh. Namika La på 3780 meter är rakt ovanför Mulbekh, och sedan är det en lång sträcka till Fatu La, det högsta, på nästan 4100 meter. Dessa båda pass är emellertid lätta att passera om man en gång har klarat Zoji La, ty dessa högre pass längre österut är aldrig begravda i snö som Zoji La, då Ladakhs klimat är så mycket torrare än Kashmirs. Vägen öppnar alltid långt tidigare här, medan Zoji La egentligen är det enda problemet på vägen mellan Srinagar och Leh. Strax därefter får man syn på Lamayuru i hela dess härlighet.

Detta det äldsta klostret i Ladakh är som en väldig tårta mitt i landskapet med sina höga upptornande bländvita murar. Klostret dominerar hela landskapet var man än ser det ifrån. Det daterar sig från 900-talet och har ibland kallats Tharpa Ling eller 'Frihetens kloster', ty här kunde fordom mördare, rövare och andra kriminella få asyl och bli lämnade i fred. Orten för övrigt är bedräglig i sin ruffiga vildhet i ett helt öde landskap av endast bruna berg med avlägsna vita toppar och magra åkerlappar nere vid floden. Men klostret Lamayuru tronar över landskapet i högstämt majestät.

Från Lamayuru kommer man äntligen ner till Indus efter 15 kilometer, och så är man äntligen hemma i den grönskande Indusdalen. Här är det ingen hejd på alla kloster och pittoreska tibetanska kulturorter, som här frodas överallt i underbar intakthet. Thomas Löfström i sin bok om Ladakh är tämligen genomgående pessimistisk och kallar Ladakh 'dalen där Buddha dör'. Jag skulle hellre vilja kalla den 'dalen där Buddha överlever'. Andra kallar den 'det allra sista Shangri La' och andra ömma smeknamn som 'lilla Tibet', som alla stämmer betydligt bättre med verklighetens Ladakh än med Löfströms ganska dystra förutfattade meningar och undergångsinbillningar.

Orten man kommer fram till vid Indus heter Khalsi och är rena militärläget. Här tog vår övernaturligt mirakulösa resa slut. Vi hade fått lift med en militärjeep på det uttryckliga villkoret att vi måste lämna kameran hemma. Ej heller fick jag skriva något om kriget, utan allt mitt bagage måste jag lämna kvar hos Jahveed i tältlägret inklusive skrivblock och böcker. I efterhand fick jag rekapitulera resan, men jag fick lova på hedersord att inte berätta något om striderna på vägen mellan Dras och Kargil. Min högra hand var ju ändå obrukbar efter olyckan vid glaciären, så det var lika bra att ge den semester och ge de monstruösa svullnaderna en chans att gå ner i omfång.

Men vi hade fått lift 25 mil och hade nu bara 10 mil kvar till Leh, och vi hade hela Ladakh framför oss att frossa i.

Men vi hade bara några dagar på oss, och vägen tillbaka var lika omöjlig som vägen hit.

Uppe i bergen mot norr ligger de tre klostren Themisgang, Rizong och Likir, små exotiska kloster alla tre och ganska svåråtkomliga. Rizong är det modernaste klostret i hela Ladakh, bara 130 år gammalt, medan Likir är det största och vackraste av de tre med en unik samling av 500 år gamla thankas.

Nere vid floden ligger de betydligt mer lättåtkomliga klostren Alchi och Saspul mitt emot varandra på var sin sida om floden. Alchi är det mer intressanta av dessa och har det vackraste läget ovanför södra stranden.

Mera uppåt bergen mot söder finner man klostren Mangyu och Wanla, men dessa vet jag ingenting om. Vi hade ingen chans att besöka alla kloster. Wanla sägs dock ha ett alldeles överväldigande vackert läge ute i vildmarken ovanför floden Yapola.

Bazgo är nästa kloster på vägen, från vilket kloster man har en underbar utsikt över hela dalen. Det kan diskuteras i oändlighet om Ladakhs kloster är mest värda att besöka för deras unika Thangka-samlingars skull eller för deras spektakulära lägen och utsikter. Jag håller på den senare faktorn. Det finns inga förnämre panoraman i världen än från nästan samtliga tibetanska kloster.

Nimmu ligger nästan precis där floden Zanskar rinner ut i Indus. Zanskar leder upp till ett av de sista självständiga konungadömena i Himalaya som ännu finns kvar, en vild och oerhört ödlig trakt, som Michel Peissel var en av de första att utforska ordentligt och dokumentera med underbara färgfotografier. Zanskarflodens vatten är djupt turkosblått medan Indus är den vanliga odefinierbara lervällingen.

Innan man kommer fram till Lehdalen passerar man en väg upp till ett kloster som heter Phiyang bland bergen mot norr. Sedan är man snart framme vid Spituk och klostret med samma namn som ligger mellan Spituk och Leh. Redan ser man Leh upp mot bergssluttningarna likt ett litet Lhasa med ett eget litet Potala som höjer sig över och dominerar hela staden. Det är det kungliga palatset. Drottningen av Ladakh lever kanske fortfarande men bor inte i detta spektakulära palats utan är socialt reducerad till parlamentsledamot i Delhi. Då och då kan det hända att hon besöker Leh.

Leh är oerhört pittoreskt i sin lilla småskala där man lätt kan promenera överallt runt i staden och ha allt inom räckhåll. Här finns den berömda basaren med sin

spektakulära utsikt upp mot slottet, i vars skugga hela staden vilar, och den underbara bokhandeln *'Lost Horizon'*. Här finns även en kristen kyrka som i själva verket är moravisk. Den grundades av herrnhutare 1885 och har sedan dess gått igenom skiftande öden tills den under 50-talet blev sin egen. Det finns några hundratal kristna i Ladakh, och det finns även kapell i Khalsi och Hemis.

Leh har genomgått en befolkningsexplosion de senaste decennierna. Thomas Löfström nämner 1978 en befolkningssiffra på 5500 medan det idag är närmare 30,000. De flesta nykomlingar är inflyttade kashmiris, som helt tagit över stadens affärsrörelser. Här finns även många tibetanska flyktingar, medan den infödda befolkningen är något mindre än hälften. En och annan europé skymtar även förbi, men dessa är nästan alla invecklade i något internationellt projekt, främst den berömda Ladakh Ecological Development Group, som etablerades 1983 men startades nästan tio år tidigare av danskan Helena Norberg-Hodge. Hon är kanske den som skrivit den intressantaste boken om Ladakh. Där kommer Löfström långt i lä för att nästan försvinna.

Liksom tibetanerna är ladakhierna det vänligaste folket i världen, och de blir alla utan undantag dina bästa vänner genast. De är hjärtegodheten själv, och ordet som öppnar alla dörrar vart som helst är "Dzjoulè", som betyder både hej, tack och allt vad man behöver som artighetskomplimang.

Men detta var inte målet för vår resa. Vi hade ännu ett litet stycke kvar.

del 12 : *Mysteriet i Hemis och återresan.*

Det finns många spektakulära kloster omkring Leh. De två från vilka man har den bästa utsikten anses vara Matho och Stakna på västra stranden av Indus. Två av de viktigaste är Choklamsar och Chenrey. Choglansar är helt nära Leh liksom Spituk och det historiskt intressanta Stok medan Chenrey ligger på vägen till Taktok, det enda klostret i närheten tillhörande Nyingmapaorden. Shey och Thiksey tillhör turistmagneterna, medan juvelen i kronan av denna sagolika klostergirland utan tvekan är Hemis. Det var slutmålet för vår resa. Det ligger bara fem mil söder om Leh; men längre söderut finner man icke mer några buddhistiska kloster utom i Zanskar.

Hemis är det största av Ladakhs kloster och det avgjort intressantaste genom sina samlingar av Thangkas och andra konstskatter, varför det är ett måste för den långväga resenären; men mitt favoritkloster var ändå Thiksey, där det tornar upp sig pyramidiskt i ett kaos av olika byggnader, som gör en överväldigande helhetsverkan. Försök även att inte gå miste om Phiyang, som kanske har det landskapsmässigt märkligaste läget av alla Ladakhs otaliga och oförglömliga kloster, vartenda ett en upplevelse för livet. Detta är den klostertätaste delen av Ladakh, så att det utgör rena klosterkonglomeratet. Anledningen till varför jag ville komma till denna den yttersta oasen i Ladakhs överväldigande ödsliga månlandskap var ett mycket märkligt skeende här mellan Hemis och Spituk för 100 år sedan.

Mot slutet av 1800-talet anlände en rysk pilgrim till Ladakh, där han metodiskt besökte alla kloster han kom åt. I klostret Spituk drabbades han av en olyckshändelse, han bröt ett ben och måste tillbringa en längre tids konvalescens i klostret Hemis. Där blev han god vän med en hemlighetsfull munk, som visste ett och annat som ingen annan visste. Han visade ryssen sitt klostrets bibliotek och särskilt en bok med titeln "Namthar", som bland annat redogjorde för Jesu liv i Indien och Kashmir. Ryssen, vars namn var Nikolaj Notovitj, blev så fångslad av detta, att när han lämnade klostret tog han manuskriptet med sig. 1894 publicerade han i Paris en liten bok med titeln "Den okända delen av Jesu levnad" som var hans reseskildring från Ladakh inkluderande en noggrann översättning av

Jesusmanuskriptet, som hävdar, att Jesus tillbringade 17 år i Indien och Kashmir från sitt tolfte till sitt 29-e levnadsår.

Även Swami Pravananda nämner fallet Notovitj och hur rättvist indignerade munkarna blev över att aldrig få manuskriptet tillbaka, som de endast motvilligt invigt Notovitj i och som Notovitj lovat att lämna tillbaka. Notovitjs Parisbok väckte rabalder i alla kyrkliga sammanhang, och sedan vet man inte mycket mer om Nikolaj Notovitj. Hans läkare i Ladakh var en tysk missionär i den moraviska kyrkan som faktiskt råkade heta Karl Marx.

Detta är det stora mysteriet i Hemis som väl aldrig kommer att kunna utredas färdigt. Vi hade nått vårt mål och plikttroget besökt klostret Hemis som i årtusenden bevarat hemligheten om Jesus som vissa förbådda buckanjärer inom kyrkans område endast snuddat vid eventuella spekulationer om. Notovitjs bok kom alltså långt efter publiceringen av pastor Ouseleys sällsamma fynd av "de tolv heligas evangelium".

Vår mission var över. Vi hade nått vårt mål. Vi måste nu återvända till Khalsi tio mil medströms fortast möjligt för att sätta oss i förbindelse med vår gode vän översten, som bara gett oss några dagar. Vårt besök i Ladakh var alltså ytterst nödtorftigt - det var i princip bara att resa igenom och ut igen.

Ju mindre sagt om vägen tillbaka, desto bättre. Fastän vi uppfyllt våra mål kändes det som ett nederlag. Det var kanske bara den melankoliska eftereffekten av en högt uppskruvad expedition under oerhörda spänningar. Jag kände nu klostren i Ladakh, och passerandet av dem igen kändes ointressant och likgiltigt, då man ändå inte kunde stanna och bara fylldes av längtan efter något avlägset framtida återbesök, då man äntligen skulle kunna komma in i dem ordentligt ingen visste när. Sensationen uteblev och ersattes av bittra tomhets- och trötthetskänslor. Åter passerade vi alla de helt öde samhällena från och med Kargil hela vägen till Zoji La. Det var oerhört beklämmande. De var spökstäder allihop, bara för att Pakistan ville missunna Kashmir all turism och därför börjat kriga längs vägen mot Ladakh för att samtidigt hindra all trafik av förnödenheter till Ladakh från Kashmir och ställa till med ett helvete för alla de turister som redan var i Kashmir och kommit enkom för att få besöka Ladakh....

Diskret släpptes vi av utanför Sonamarg. "Remember," sade vår gode överste, "er resa till Ladakh har aldrig ägt rum. *Don't tell anybody about it.*"

del 13: *Om bergsbestigning.*

Av alla sporter är väl denna den mest vansinniga. Det finns inget säkrare sätt att riskera livet på. Kanske det är detta som är tjusningen för somliga. Världstoppsbestigare är höljda i ära och ryktbarhet bara för att de inte råkat ut för samma sak som alla deras glömda förlorade kolleger som störtat och blivit kvar i isen på berget utan någon grav. Av alla dessa hör man namnet på en enda av dem, när han hittats efter 70 år.

Om man skulle sammanställa ett specialarbete omfattande alla bergsklättringens offer och i detalj skildra deras öden skulle man få en helt annan bild av bergsklättring än de glansbilder man är van vid av Edward Hillary, Göran Kropp och andra. Man skulle då få en fullständig bild av den yttersta mest obönhörliga fasan. Mount Everest och K2 är fyllda av infrusna lik som man för länge sedan glömt namnen på som alla har gått samma öde till mötes: att möta den ondaste brådaste död mitt i ett ögonblick av ens högsta och underbaraste drömmar och ambitioner, att se allting förgås på mindre än en sekund och försvinna för världen i en djupfryst kista av is som ingen sedan kan hitta. Det är den totala självförintelsen: ingenting blir kvar, allt försvinner, och för bergsbestigningsindustrins skull glöms man genast frivilligt bort och stryks ur bergsklättringsannalernas rullor.

Hur många finns således inglasade och levande begravda i okända gravar i Mount Everests, i K2:s och i andra oblidkeliga bergs kallaste raviner och klyftor, där ingen någonsin kan gräva fram dem? Vem vill höra talas om dem? Inte en enda av alla dem som årligen betalar miljoner i belopp för privilegiet att få möjligheten att försvinna i isen och skrevorna under den, och som täcker hela berget med dess omgivningar med skräp som tomma syrgastuber och plastfodral, och inte heller den bergsklättringsindustri som finansierar dem.

Det hela är alltså egentligen till 100% ensidigt avskräckande. Ändå offerar otaliga fåfänga exhibitionister år och årslöner på att cykla genom hela Asien för att få bestiga Mount Everest utan syrgastuber, och det skall en idiottur till för att de skall lyckas driva igenom ett sådant vanvett med framgång. Och så får den heroiska hysterin kring bergsklättringens oöverträffbara härlighet mera vatten på sin kvarn, och offerandet av människor kan fortsätta.

Vi besteg ett obetydligt berg ovanför Sonamarg. Det var endast 5130 meter högt, men vi började från botten, alltså mer än 2000 meter under det. Att vandra två kilometer i princip rakt uppåt är ingen lätt sak, i synnerhet om man börjar från nästan 3000 meter. Men allt gick bra, vi kom ovanför trädgränsen, vi fick en underbar utsikt, och allt var frid och fröjd. Så långt var allting bra.

Sedan fortsatte vi. Vi började bestiga snön. Denna var brant. Men de envisaste av oss ville inte ge sig utan fortsatte envist uppåt för allt riskablare snöbranter utan isyxa. Till slut ville fem av oss inte fortsätta längre, men den sjätte fortsatte. När han såg att alla de andra stannade kvar hundra meter nedanför slog han sig helt sonika ner för att invänta dem. Men de andra ville inte fortsätta. Ledaren själv, den enda av oss med ishicka, avrådde alla från att fortsätta. Men någon av oss måste gå upp för att förmå den oförvägne att vända tillbaka.

Hans harm var helt naturlig. Det var bara hundra meter kvar till toppen. Men han förmåddes att återvända och återförena sig med sällskapet.

När de två skulle återvända ner visade sig snöns förrädiskhet. Den som gått upp för att hämta den oförvägne råkade ut för hal snö, tappade fotfästet med ena foten, och hela kroppen följde med. Sådant kan hända vem som helst. Han kanade ner i en våldsam utförsbacke av den halaste snö, och förgäves försökte han bromsa utförsåkningens med att sparka hämlarna i snön. Ingenting kunde bromsa honom. Plötsligt blev det fast mark och han kom upp på fötterna, men hans hastighet var för stor och han fortsatte vidare utför. Det stora stupet rakt utför var bara några tiotal meter ifrån honom när en väldig gyttejöl räddade honom, där han hamnade raklång. Hans enda sviter av incidenten var yrsel och illamående, men han hade mycket väl kunnat bryta ryggen, som Latief, eller försvinna utför.

Sådant är inte roligt över huvud taget, för att citera Gudrun Schymans skildring av sina avläggset besläktade problem.

Själv upplever jag bergsbestigning som något av en konst. Man bör aldrig gå för långt, och de bästa bergsklättrare lämnar alltid toppen i fred. Det är fåfängt att nå absolut ända upp. Den största tillfredsställelsen ligger i uppnåendet av en suverän utsikt, och den blir aldrig bättre från toppen än vad den är från lä längre ner. På toppen är det bara obehagligt. Det blåser mera och är kallare än någon annanstans på hela berget, och man kan lätt blåsa ner därifrån.

Själv föredrar jag att aldrig gå högre än vad mina sandaler kan bära mig utan att jag behöver dra på mig strumpor. Det är före och under alla snöfält. Snö på ett berg är alltid livsfarligt, ty man vet aldrig vad den döljer eller hurdan den är. Glaciärer skall vi inte tala om. Så fort bergsbestigning inbegriper is och snö upphör nöjet och börjar vanvettet och livsfaran.

Det tror jag alla bergsbestigare håller med mig om.

Den ökända filmen "K2", där så många omkommer eller blir galna, är egentligen sannare än verkligheten.

Det är en helt annan sak att bestiga pass, som man inte kan komma över med mindre än att man tar sig över dem. De har inte sluttande väggar och avgrunder utan bara tvärtom, då ett pass alltid ligger i djupet av dess omgivningar.

del 14: *Jesus i Yusmarg.*

Det var skönt att lämna kriget bakom sig. När vi återkom till Sonamarg fick vi höra nyheten om 52 döda i strider nära Dras, både militanter och indiska soldater, och 10,000 bofasta evakuerade från området mellan Zoji La och Pashgum, en sträcka på 12 mil. Allt detta lämnade vi äntligen bakom oss. Mardrömmen var över. Min högra hand var skrivkunnig igen efter tre dagars paralysering, jag hade åter tillgång till kamera, kartor och böcker, magen började återhämta sig efter två dagars fullständig utmattning, och jag var åter i goda händer.

Till och med att gå på tur i Sonamargområdet var riskfyllt. Man måste ha specialtillstånd, och även i bergen kunde man när som helst möta militärer som gav en beskedet att man måste återvända. Rashid, vår mycket kunnige och erfarenhetsrike guide, som två gånger bestigit K2, visste att kriget bara var på 20 kilometers avstånd från Sonamarg. Han kunde inte ta ansvaret att gå på mer än endagsturer med sin grupp.

Det var väl även Eliahs problem. Hans guide vägrade ta honom upp i bergen ensam.

Hela vägen ner mot Srinagar var belamrad med militärkonvojer i båda riktningar, truckar sprängfyllda med soldater på väg uppåt och tomma truckar på väg neråt.

Rashid hade berättat att det fanns Jesusminnen i Yusmarg och Bandipur, båda inte långt från Srinagar. Vi beslöt att undersöka saken. Rashid hade sagt att Bandipur var stängt för utlänningar, då det låg så nära Pakistan, men Jahveed visste bättre och hävdade att det varit stängt ännu förra året men att det nu hade öppnats.

Problemet i vägen var ett helt annat än något av vad vi väntat oss. Turisttrafiken hade börjat på allvar. Plötsligt var allting fullbokat, och det gick inte att få plats på någon husbåt ens för 1000 rupier natten. Därmed var även alla taxibilar upptagna. Det gick inte att få en jeep till Bandipur. Alltså for vi i stället till Yusmarg.

Det iögonfallande med Yusmarg var krigets oerhörda verklighet. Vi passerade städer och byar på vägen som fullkomligt hade utplånats och som man nu febrilt försökte bygga upp igen. Överallt bunkrar och militärkontroller, taggtråd och skyttegravar, kalasjnikovs och fältläger. Så var det hela vägen upp och även framme i Yusmarg.

Yusmarg är närmast öster om Gulmarg och har liknande natur och scenerier men är långt mera svårtillgängligt. Vägen är närmast obefintlig, och medelhastigheten måste hållas på 10-15 kilometer i timmen.

Även Yusmarg, "Blomsterängen", utmärks liksom Gulmarg av oändliga böljande ängar, som man dock i Yusmarg inte ännu gjort till golfbana. Den tiden kommer väl så småningom.

Det regnade i Yusmarg och åskade i fjärran. Tillsammans med Björn, en ung utlandssvensk från Genève, gick vi omkring överallt och överskred gärna de militärkontrollerade områdenas gränser. Några erinringar om Jesus fann vi inte. Jag ställde frågor till en och annan lokal person, men ingen visste någonting. Däremot fanns det faktiskt en liten helgedom eller pilgrimstempel högre upp som uppförts till minnet av ett sufihelgon som florerat i trakten. Längre än så kom vi inte i våra efterforskningar.

Varken Björn eller jag var det minsta övertygade om Jesus närvaro i Yusmarg. Troligen hade Rashid blandat ihop sufihelgonet med Jesus. Det var den enda logiska

konklusionen. Naturligtvis hade Jesus kunnat förekomma där, men det var väl långsökt så långt borta från Srinagar bortom så oländiga vägar, och det fanns ingenting som tydde på något spår efter Jesus i Yusmarg. Kanske vi inte sökte tillräckligt noga.

Det är bara att konstatera att det har inträffat en drastisk förändring i hela min konstitution. När jag kom ner från bergen var jag ytterst matt och orkade egentligen bara vila utan att sova. Det har långsamt blivit bättre, och aptiten har långsamt börjat återfinna sig, men jag kan inte längre äta kött. Någoting tar emot oförklarligt men bestämt. Det återstår att se om det skall bli varaktigt.

Vad jag mest av allt längtade efter när jag kom ner var en klunk vin, men när jag smuttade på min gamla sega flaska Martini Rosso var effekten förödande bedövande. Det minsta lilla var på tok för mycket.

Säkert hänger detta tillstånd ihop med de båda olyckorna på berget. Först idag (efter fyra dagar) fann jag att jag rivit upp båda armbågarna totalt och inte bara den ena. Den i två dagar helt obrukbara handen är ännu ej så bra att jag kan klippa vänstra handens naglar med den.

Likväl var detta lappri i jämförelse med utförsåkning på kalfjället på 5000 meters höjd. Att denna halkolycka innebar en rejäl chock stod klart redan omedelbart efter räddningen i gyttejepölen, och det var omöjligt att göra någoting annat än att bara stå stilla och vänta på att huvudet skulle börja fungera igen. Men inget illamående den gången. Ett rejält illamående kom bara efter incidenten med handen.

Energierna i Kashmir är ytterst subtila, svårhanterliga och försåtliga. Livet i Kashmir är dubbelt så svårt, så dyrt och så känsligt som i Indien. Man lever här i ständig livsfara, varje dag omkommer i medeltal minst fyra personer i vägolyckor mellan Jammu och Kashmir, förra veckan kanade en hel buss av vägen och dödade 52 personer på en gång, och kriget gör inte saken bättre.

Mina vänner på fjället, Rashid, Shogai, Faruk, Axel och Sonya, menade alla att jag haft en ryslig tur som inte brutit ryggen eller fortsatt utför och nedför, vilket de nästan såg mig göra. "Berget log mot mig," menade Jahveed efteråt, som visste vad han talade om.

Jag klarade mig fullständigt och förlorade kanske endast all vidare aptit på kött.

Rashid tyckte att Ladakh var mer eller mindre förstört av den nya tiden. Redan Helena Norberg-Hodge uttryckte 1974 en farhåga för den kommande utvecklingen. Jag kunde inte hålla med dem. Naturligtvis har jag ingenting att jämföra med, "allt var ju alltid bättre förr," men jag upplever ändå Ladakh som ett levande och ofördärvat Tibet i kontrast till det land som kineserna våldtagit med utsägligt våld och brutalitet. Naturligtvis kan jag förstå Rashids synpunkter på det vulgära i att ladakhierna numera går klädda i jeans och löjlga amerikanska skärmmössor, som inte alls går ihop med den historiskt unikt intakta omgivningen. Rashid menar vidare att många kloster förlorat mycket i för hårda reoveringar, men de behövde faktiskt reoveras, om man får tro Thomas Löfströms skildringar från 1979 av ett Ladakh i fullständigt förfall. Hela Ladakh genomgår en ansiktslyftning och uppfräschning, som bara är positiv. Man kan naturligtvis beklaga den hårda invandringen av kashmirer och invasionen av turister, men denna senare var ännu omärklig i maj. Den lär bli värre senare under sommaren, när alla klosterfestivaler sätter i gång bara för turisternas skull. Dessa festivaler brukade äga rum mest under vinterhalvåret och mycket sällan, (Hemis hade sin stora munkdansfestival bara en gång vart tolfte år,) men nu äger de alla rum under sommaren för turisternas skull och varje år.

Men även Ladakhs unikt intakta tibetanska karaktär får ständigt energipåfyllning genom flyktingströmmen från Tibet. 3000 flyktingar om året söker

sig från Tibet över 6- och 7000-meterspass till Sikkim, Nepal, Indien och Ladakh, och det är en stor summa människor. De tibetanska flyktingarna i Leh dominerar nästan hela staden genom sin genuina karaktär, ty de riktiga tibetanerna anses med rätta vara de bästa människorna i Ladakh.

Även ladakhierna själva är dock riktiga tibetaner. De skiljer sig inte mer från Tibets tibetaner än skåningarna från Sveriges svenskar.

del 15 : *Jesus i Bandipore.*

Wular Lake är en enastående naturkreation. Egentligen bildar Srinagars Dal Lake tillsammans med den mycket mera omfattande Wular Lake en enda stor sjö som en gång i tiden kanske var Asiens största. När Wular Lake når sin fulla bredd är den fortfarande den näst största efter Bajkal. Men under de senaste 15 åren har någonting hänt. Pakistan ryckte in och öppnade alla dammar, så att den väldiga men sårbara sjön sjönk med fem meter, och skadan har ännu inte helt kunnat repareras. I år var snömängderna i bergen och snösmältfloderna mindre än någonsin, så att sjön har nått en ny bottennivå. Vägen går nu 100 meter från den strand som brukade ligga alldeles vid vägen.

Därmed har hela Wular Lake tillsammans med Dal Lake egentligen reducerats till vidsträckta våtmarker. På sina ställen, där sjöarna ännu är djupa, ser de fortfarande ut som sjöar, men dessa "sjövolymmer" utgör bara 20% av hela den oöverskådliga träskmarksytan.

På Jesu tid torde sjöarna ha utgjort en enda. Vi tog bilen ut i gryningen, men vägarna mot nordväst var förskräckliga. De hade alla förstörts under kriget och ännu inte reparerats. Överallt stoppades vi av militärpoliser som egentligen bara var nyfikna på min person. De frågade genomgående efter irrelevanta personuppgifter. Var jag gift? Hade jag barn? Varför reste jag ensam? Varför reste jag inte tillsammans med någon? Och så vidare – bara personlig nyfikenhet. På vägen till Bandipore stoppades vi dussinet gånger av militärer väl förskansade i buskarna. Men vägen var åtminstone öppen.

Ju närmare vi kom Bandipore, desto mera svindlande vackra blev omgivningarna. Sjön bredde ut sig mer och mer mot den allt brantare norra kusten, som föreföll förunderligt bekant. Jag stod inför en av resans största upplevelser och mysterier.

Vallfartsorten med ett tempel till hans minne och hans fotavtryck låg 15 timmars vandringsväg upp i bergen. På sin höjd kunde man klara vägen på 10 timmar, om man var vältränad och hade tillgång till ponnyhästar. I vilket fall krävdes det en hel dag för att ta sig upp. Att inspektera denna grej var således uteslutet. Det måste vänta till en annan gång, när man kunde ha tid att stanna över natten i Bandipore. Således kunde jag inte få någon klarhet i Jesu fotavtrycks autenticitet i Bandipore denna gång.

Men det behövdes inte. Bandipore erbjöd ett annat alltför överväldigande övertygande bevis, som bara de som själva varit i det Heliga Landet kunde förstå.

Det slår en genast när man följer vägen längs kusten västerut mot Bandipore. Omgivningarna, naturen, de branta stränderna, de höga bruna kullarna, den grönskande bygden nere vid sjön, allt erinrar nämligen direkt anslående om Gennesarets sjö i Galiléen, omkring vilken Jesus tillbringade sin enda lyckliga tid med sina lärjungar, då han skapade sitt rykte genom sina mäktigaste under. Enda skillnaden mellan Bandipores omgivningar och Gennesaret är, att dimensionerna kring Wular Lake är tio till tjugo gånger större. Sjön är oändlig, och i stället för Hermon i bakgrunden har du hela Himalaya.

Om Jesus kom hit för 1950 år sedan måste han ha slagits av landskapets direkta likhet med Gennesaret och dess överväldigande många gånger större dimensioner. I så fall måste det naturligtvis av allt ha varit att han måste ha fastnat här tillräckligt ordentligt för att lämna minnen efter sig i form av fotavtryck och helig boning.

Till och med de dominerande färgerna här erinrade direkt om den galileiska världen. Alla damer, till och med skolflickor, gick klädda i blått och vitt, de klassiska färgerna för Jungfru Maria. Om de inte hade vita slöjor och blå klänningar hade de vita klänningar och blå slöjor. Och det var den rätta blåa nyansen: klart himmelsblått, aldrig mörkblått. Allt stämde.

Yusmarg kan vi glömma. Där fanns ingenting. I Srinagar finns en uråldrig icke-muslimsk grav som traditionen tillskriver Jesus, och som inte kan bortförklaras, ty gravar skämtar man inte med.

Men i Bandipore fanns allt – stämningen, miljön, närvaron, landskapet – det behövdes inget bevis för den som har ögon att se med och en själ att känna med.

Det stora problemet med denna upplevelse var endast det, att en pilgrim som kommer hit omöjligt kan ha samma övertygande upplevelse om han inte också har varit vid Gennesaret. Hur många pilgrimer har varit vid båda ställena? Inte många, och troligen mest bara muslimer.

Jag hade mycket att tala med Johannes om när den här resan var över.

Resan till Bandipore var en av våra mest idylliska. På vägen plockade vi upp ett gammalt original, en liftare klädd i rödbrokig kaftan, som var glad av sig. Under färden i bilen sjöng han helt entusiastiskt de vildaste gladaste Kashmirsånger, där det mest frekvent återkommande ordet var "Yahoo!" med andra liknande i omedelbar följd. När vi släppte av honom i hans by gapskrattade han helt förnöjd länge och väl.

Vi lunchrastade vid en kulle en bra bit väster om Bandipore precis där vägen höjer sig igen för att lämna den egentliga sjön bakom sig. Där fanns ett litet statligt Rest House, och där ovanför tornade en kulle upp sig med ett tempel högst upp. Naturligtvis klättrade jag dit.

Det var en helig plats i form av en grav tillhörig någon stor helig muslimsk man med ett mycket långt namn vars början man hade glömt när det nådde slutet. Men utsikten var underbar, och mänskorna var överväldigande vänliga. Alla ville bjuda mig på te. För en gångs skull råkade man inte ut för indiska militärer, utan här var vaktstyrkan helt kashmirisk, och det var en helt annan sak. När en inte lyckades bjuda mig på te försökte en annan, och de kunde inte få nog av att trycka min hand.

Naturligtvis var européer sällsynta här. Även i Yusmarg hade de varit obefintliga sedan brittenna fördrevs 1947 med katastrofalt resultat för Indien och Pakistan och särskilt för Kashmir ända fram till idag och längre, men där hade folk nöjt sig med att bara flockas och stirra. Här var man en välkommen kompis utan några reservationer, som om man varit efterlängtd sedan brittenna försvann.

Vägen hem gick sedan längs andra sidan sjön, som var den gamla huvudvägen mellan Srinagar och Rawalpindi. Denna väg på 330 kilometer tar sex timmar hela vägen, och efter två timmar (eller 12 mil från Srinagar) är man vid gränsen. Detta var även huvudvägen mellan Srinagar och Jammu fram till 1947, då Pakistan ockuperade en del av den vägen och klippte av den. Sedan dess har det varit krig mellan Indien och Pakistan om den vägbiten, tills tunneln genom Pir Panjalbergen byggdes 1954-60. Sedan behövde inte Indien den vägbiten mera.

Var och en har väl sitt favoritkloster i Ladakh. Mitt blev (åtminstone denna första gång) Thiksey. Naturligtvis är både Hemis och Lamayuru mera imponerande, och båda är ofrånkomliga som tvåor, men Thiksey framstod för mig som det mest personliga i sin arkitektur och som det mest originella av dem jag fick se. Varje tibetanskt kloster har sin egen personlighet, sin egen särprägel, sin alldeles egna

enastående unikhet, och ej heller kan man väl någonsin närmare bekanta sig med alla tibetanska kloster. Det finns även kloster högt uppe i bergen i Zanskar och på de mest avlägsna, svårtillgängliga och gudsförgätta av alla tänkbara platser högst upp i bergen längst bort i en okänd dal; men Thiksey symboliserade för mig en glad och sprudlande originalitet utan motstycke. Det anses vara det näst viktigaste i Ladakh (efter Hemis,) men för mig är Hemis tyngre och solidare och mindre klosterlikt, medan om det är något Thiksey gör i sin tricksiga arkitektur så är det att sträva helt bort från jorden. Det är som ett klotsbygge format till en ytterst oregelbunden och kaotisk pyramid och som genom just dessa karaktärssegenskaper förlorar all kontakt med verklighet och massa, som om man kunde vänta sig att hela klostret när som helst skulle kunna lyfta. Det är svårt att föreställa sig ett underbarare kloster. Genom sin tyngdlöshet har det nästan blivit det idealiska klostret som sådant.

del 16 : *Till Dharamsala.*

Avskedsmorgonen från Srinagar var den förfärligaste tänkbara. Det spöregnade, och regnet höll i sig hela vägen de 12 timmarna till Jammu. Därtill var trafiken alldeles förfärlig, och vi måste sega oss fram meter för meter i en konvoj på 15 bussar medan ideliga konvojer mötte oss hela vägen i form av enbart massiva truckar, som krävde maximalt vägutrymme, så att vi hela tiden prejadades ner i diket eller någon centimeter från avgrunden.

Denna väg är troligen den farligaste i hela Indien. Vägen upp för Zoji La gör ett mer fasaväckande intryck, men trafiken där är mindre, medan den här hela tiden pressar på som för att tvinga så många andra fordon som möjligt åt helvete. Olyckor händer varje dag med statistiskt räknat minst fyra döda dagligen. Det är mer än vad kriget utkräver. Vägen är relativt bred och bra (i motsats till Zoji La), men det inträffar ständiga ras, och avgrunderna är fruktansvärda. Vi mötte minst tre bilvrak på vägen - jag sov så mycket som möjligt - och alla tre var truckar.

Vilken kontrast mot min uppfärd till Srinagar, som gått i flygande fläng i smidig jeep på bara 6-7 timmar! Vägen är precis 300 kilometer, och om man inte kan göra den fortare med buss än på 12 timmar betyder det att vägen inte är normal. Som sagt var, vädret var också maximalt emot oss.

Från kriget hörde vi om 72 döda militanter och att Pakistan fortfarande bombarderar Kargil uppifrån sina berg och förnekar all delaktighet i striderna. Kargil är öde till 90%, och även militärhögkvarteret har flyttat därifrån österut.

Då jag kom fram efter 8 på kvällen till Jammu fanns det ingen buss mer till Dharamsala. Jag måste betala för ett hotellrum, 100 rupier för en blåkalkad cell 2 x 4 meter med säng, fläkt och ett lakan. Det var i alla fall bättre än bussen.

Underligt nog sov jag gott i denna cell med fläkten på hela natten, och på morgonen 8.15 fick jag genast en buss vidare till Dharamsala. De 20 milen tog 8 timmar. Inalles tog det alltså 20 timmar från Srinagar till Dharamsala. Detta är helt onormalt. När jag sökte upp Ali Baba i Dharamsala, Latiefs broder, berättade han att det för honom tagit 6 timmar från Srinagar till Jammu och att han kommit fram utan problem till Dharamsala samma kväll. Detta var normalt.

Men jag hade råkat mitt in i en förmonsun med hiskliga trafikstockningar hela vägen jämte inalles åtta ihjälkörningar: 5 truckar, 2 bussar och en jeep.

Från honom fick jag också veta senaste nytt från kriget: 3000 afghaner har tagit sig in i Kashmir från Pakistan och har även nått Sonamarg. Även detta område har nu stängts för turister och semestrare. Det är bara 9 mil från Srinagar.

Efter min 20 timmar långa bussresa från Srinagar till Dharamsala inklusive en natt på cellen i Jammu måste jag ha sett förfärlig ut när jag kom fram. Jag kände mig mera smutsig och snuskig än någonsin, som en riktig slusk. Likväl gjorde jag genast

undan mina viktigaste ärenden i Dharamsala inklusive att se om Johannes råkade vara på Shangri La. Han satt där helt lugnt och väntade på mig. När jag visade mig föll han resans replik:

"Du ser helt utbränd ut. Vad har hänt?"

del 17 : *Dharamsala.*

När Johannes föll dessa ord kände jag tårar i ögonen. Det var riktigt svårt att hejda dem.

Han ville naturligtvis först av allt höra om kriget, vad jag sett av det och mina upplevelser av det. Jag berättade allt om vad jag med egna ögon sett från Zoji La till Kargil och vad jag visste om situationen. Han bekräftade mina uppgifter:

"Redan i november annonserade talibanerna sina avsikter mot Kashmir. De skrädde inte orden när de uttryckte sina ambitioner att Kashmir skulle bli det första land utanför Afghanistan som skulle talibaniseras, det vill säga med våld göras muslimskt-fundamentalistiskt. Även där vill de förbjuda kvinnor att visa sig och män att vara utan skägg. De tycks tro att rätta ögonblicket är kommet nu för att sätta sina planer i verklighet. Och både Kina och USA stöder Pakistan mot Indien, och Pakistan stöder talibanerna."

Efter att ha orienterat sig i Kashmirs fall och mitt återföll han i sin första tanke och sade:

"Du ser för jävlig ut. Jag föreslår att du går och vilar dig och sedan tvättar dig rejält, så ses vi på nytt i kväll."

Det var förnuftigt. Jag var verkligen lika trött som jag såg ut, och om det var något jag längtade efter i all min sluskighet var det en varm dusch med tvål.

Allt pågick på en gång i Dharamsala. Det var verkligen högsäsong. Aldrig tidigare hade jag upplevt det så levande. Från mitt eget hotell Lhasa utgick en maratondemonstration i megafon, genom vilken det propagerades av amerikaner och tibetaner för en total bojkott av hela Kina.

Det mest påfallande i Dharamsala var den ymniga förekomsten av västerlänningar. Aldrig hade jag sett så mycket israeler utom i Israel, men egentligen var alla 'västerländska' nationer representerade. Majoriteten var dock de mest extrema tänkbara hippies av alla och de mest skiftande kategorier, med kannibalhår ner till knäna, skinnskallenunnor, häxor och pjasar och till och med en och annan som såg helt normal ut. "I detta sällskap kan vem som helst blanda sig och verka normal," menade Johannes. Vi hade aldrig tidigare kunnat tala så öppet på Shangri La som nu, som ständigt var fullsatt av besynnerliga typer. "Till och med du idag verkade i all din groteskhet som ren och fin i jämförelse med dessa fantasifoster," menade Johannes och drog på munnen.

Vi beslöt att följande dag gå upp till Triund för att avhandla vår viktigaste fråga: fallet Jesus och hans länk med buddhismen, om vädret skulle tillåta.

Men kvällen såg bra ut. Det hade ösregnat i två dagar, som om monsunen kommit en månad för tidigt, vilket var Ali Babas mening; men det var nog bara ett tillfälligt bergsregn, som dock omfattat hela Kashmir och alla berg i Himachal Pradesh.

"Var du verkligen i Ladakh?" var Johannes strängaste samvetsfråga. Jag kunde mycket väl förstå hans tvivel: "Skulle du ha hittat en indisk överste som riskerat att ta en journalist genom de brinnande stridslinjerna, där alla journalister var förbjudna, bara för att han ville uppleva några kloster i Ladakh, och sedan transporterat honom tillbaka igen genom hela kriget strax innan militanterna bröt igenom för att till och

med hota Sonamarg, vilket måste ha hänt precis dagen efter att du lämnade området? Kan du verkligen ha haft en sådan tur?"

Jag kunde bara anföra villkoren och bevisen: inget skrivblock fick medföras och ingen kamera, och mitt enda fysiska bevis var min tillplattade Niveaburk, som överstens jeep kört över när i en stressituation jag tappat jackan på vägen. Niveaburken hade legat i fickan. Lyckligtvis hade inte mina glasögon i en annan ficka skadats.

"Och du halkade nästan av berget, och du fick ett klippblock på handen utan att den gick sönder. Ja, ja," sade Johannes, "jag börjar tro dig. Men du såg för jävlig ut när du kom. Jag har aldrig sett dig så utbränd förut."

del 18 : *Konklusion.*

Det var egentligen ingenting att diskutera. Johannes och jag var helt överens. Med största sannolikhet hade Jesus under ett antal år i tjugooårsåldern studerat buddhismen i Sarnath vid Benares och kanske redan då även besökt det då helt buddhistiska Kashmir, för att sedan inleda sitt värv i Israel sannolikt vid 29 års ålder för att fullborda detta inom 3-4 år. Hans stora mission bör sannolikt ses som alla tiders största teaterprestation. Han utgav sig för att vara Messias, och genom att genomföra denna rollprestation med allt vad det innebar inklusive den skenbara döden på korset med den mest genomgripliga konsekvens utan någon enda blotta lyckades han med sitt projekt. Han gav Israel en riktig Messias och en genom martyrdöden fullständigt oantastlig sådan, så att varenda Messiasprofetia i Gamla Testamentet kunde anses som fullbordad, och så att det sedan inte kunde vara något snack om saken. Han gjorde världens största rollspel till verklighet, och därmed hade han som son av kung Davids hus uppfyllt sin personliga plikt mot sitt fädernesland och eget folk Israel.

Hans återhämtning efter lidandet på korset måste ha tagit årtal, men troligen återhämtade han sig helt under esséernas kunniga intensivvård för att sedan troligen återvända till Indien och Kashmir för att slutligen dö i Kashmir.

Detta var både min och Johannes bild av saken. Vi kunde inte bli mer överens.

"Jag är särskilt glad åt att du kom till Bandipur. Det området har varit stängt för utlänningar i tio år ända tills nu, och nu kanske de nya oroligheterna tvingar det att stänga igen. Pakistan lär ha bråkat även vid Punjab. Precis samma upplevelser som du hade där, med att känna igen dig som vid Gennesaret, hade jag för femton år sedan, och det övertygade mig mer än något annat om Jesus närvaro i Kashmir. Men hur förmedlar man en sådan oerhörd upplevelse till vanligt folk? De kan ju aldrig förstå vad man talar om om de inte själva varit vid både Gennesaret och Wular Lake. En sådan upplevelse och övertygelse måste tyvärr vara enbart begränsad till de få företagsamma, som bekvämar sig till att resa till båda sjöarna. Hur många är det i hela kristenheten? Kanske ett dussin - knappast mer.

Genom din oerhörda resa i Kashmir utan ekonomi, under oerhörda påfrestningar och även strapatser och lidanden har du fått en klar bild av sambandet mellan buddhism och kristendom, och om du kan formulera dina iakttagelser på ett klart och överskådligt sätt kan denna din resa mycket väl framstå som din viktigaste. Jag hade ingen del i den. Jag gav dig ingen information i förhand, utan allt fick du ta reda på alldeles själv, och du gjorde det. Om du hade vetat om Kashmir före resan vad du vet nu - hade du då rest?"

Jag måste medge, att jag varit ytterst dåligt påläst. Om jag känt till i förväg att passen i Zanskar var stängda till juli och att vägen över Zoji La i regel aldrig öppnade före juni, så hade jag nog inte rest.

"Din okunnighet var alltså din lycka.

Och jag är särskilt glad och tacksam att du besvarade dig att komma förbi Dharamsala på återvägen. Det hade säkert varit bekvämare för dig att stanna några dagar extra i Srinagar. Hade du gjort det hade jag förstått det."

Jag chockerades av detta. Vi hade ju kommit överens om att vi skulle ses i Dharamsala efter resan. Mitt ord hade jag aldrig kunnat bryta.

Vi gick upp förbi Triund denna gång. Vi startade klockan 8, och inte ett moln var på himmelen. Efter två timmar var vi uppe vid Triund, och efter en timme till nådde vi "the Snow Line Café". Därifrån var det kort till toppen.

"Snow Line Café" sköts sedan fem år av en bergsman som lever här uppe från april till november och njuter av det. Han talar dålig engelska.

När vi satt där och njöt av hans te kom det sex tibetanska unga män ner från toppen. De hade precis gjort en pujaceremoni där och hängt upp sina vindhästar och skulle nu fortsätta över till glaciären.

Det var ett nöje att se Johannes prata iväg på tibetanska med dem. Han tycktes vara känd av dem, och jag förstod att han för dem berättade om mina eskapader i Ladakh och Kashmir. De gav ofta luft åt beundrande utrop av förvåning.

Detta var som en idealisk slutvinjett på hela resan: en bild av framtiden, sex livsglada och företagsamma tibetanska unga män, uppfostrade i McLeod Ganj, välutbildade och positiva, och Johannes och jag som en levande länk mellan dem och Tibet, som de aldrig ännu fått se, och Johannes umgåendes med dem på flytande tibetanska. Jag stod utanför men var tacksam som åskådare.

Hur skall man då summera Kashmir? Det är något helt annat än Indien. Jag kom dit full av erfarenheter av Indien och trodde det skulle räcka, men de räckte ingenstans.

Om Indien är stort är Kashmir ännu större. Om Indien är farligt är Kashmir dubbelt så farligt. Om man i Indien överallt måste se upp med ekonomiska lurendrejare gäller det i dubbel måtto i Kashmir. Och om människor är vänliga i Indien är de dubbelt så vänliga i Kashmir.

Alla resebolag avråder turister från att besöka Kashmir på grund av de ekonomiska riskerna och den ytterst instabila politiska situationen. Kashmir är i ett kroniskt tillstånd av inbördeskrig. Det kan verka lugnt på ytan, ibland kan läget vara under kontroll, men vad som helst kan när som helst hända och händer när som helst var som helst. Detta är den enda regel som gäller. Jag kan inte heller rekommendera någon att resa till Kashmir. Det är något man måste göra helt på egen risk.

Endast vissa kan jag råda till att besöka Kashmir. Alla de som är trötta på Indien, som tycker att Indien är för tråkigt, som tycker att det aldrig händer något i Indien, och som vill ha mer dramatik än vad hela Indien kan ha att erbjuda - alla sådana har något att hämta i Kashmir, och de kommer att trivas där, vad de än råkar ut för.

del 19 och Avslutning.

Klockan 12 minuter i 12 nådde vi toppen, (bara högst 3300 meter,) men där var bara dimma, så det var genast att vända ner igen. Många av McLeod Ganjs vackra ungdomar, främst israeler, hade kommit upp men stannat i Triund. Hela vägen ner tog, liksom uppvandringen, precis tre timmar inklusive tepauser.

Återstoden av eftermiddagen tillbringades på olika kaféer. Det var så skönt och befriande att se att Shangri La hade bytt ut sin förfärliga TV mot ett Buddhaskåp. Skönast var det på den anspråkslösa Tsongkhas takterass, där man riktigt kunde gotta sig i eftermiddagssolen.

Där satt då en mycket långhårig hippie som var mycket angelägen om konversation, men själv talade han så lågt och oartikulerat att jag nästan måste be

honom upprepa allt vad han sade. Det framkom att han var bosnier och hemfallen åt Hare Krishna. Han ville sedan inte skiljas från mig utan följde mig till och med till mitt hotell för att ta sig en titt. Där undslapp han sig slutligen sin angelägenhet. Han behövde pengar och frågade mig om jag kunde ge honom en hundralapp.

Det bittraste och mest tröttsamma i Indien är att hela tiden bli betraktad och behandlad som ett objekt att utvinna pengar av. Denna ständiga förnedring är nog för att skrämma många bort från Indien för alltid.

På nattbussen till Delhi fick jag samma trevliga och högeffektiva konduktör som jag haft från Jammu till Dharamsala. Han kände genast igen mig, och återseendet var hjärtligt å omse sidor.

Delhi nåddes efter exakt 12 timmar, där det bara var att genast ta bussen ut ur den 40-gradiga häxkitteln under uppvärmning till flygplatsens säkra och bekväma air conditioning-miljö och sitta där i godan ro hela dagen och läsa i väntan på kvällsflyget medan hela flygplatsen bara tittade på cricket. Den framför de två tak-TV-apparaterna fastklistrade publiken var tacksam och talrik, och det är ett underbart spel som helt bygger på precision och uthållighet. Dagen blev således angenäm.

När planet skulle lyfta från Delhi uppstod ett problem. Det fanns en passagerare för mycket. Personalen räknade om oss gång på gång på nytt medan planet stod på marken och svettpärlorna steg. (Det var fortfarande mycket varmt.) Så måste alla biljetter kontrolleras på nytt. Även detta tog tid. Till slut hittades felet. Mannen bredvid mig hade inte fått rätt biljettalong avriven. Det var hela felet.

Vi hade försenats en halvtimme, och nu skulle alla tröstas och gottgöras med vatten. Alla skulle få dricka vatten. Men ingenting är så lätt att spilla som vatten. Säkert fick minst 30% av alla passagerarna vatten på byxorna eller i famnen när det skulle hällas vatten överallt.

Man steg av på Sjeremetjevo klockan 4 på morgonen, en fullkomligt mördande okristlig tid, men efter två timmar tröstades man med frukost innan den sista etappen, direktflyget till Göteborg, som var det enda som återstod.

Man tänker då tillbaka på alla provningarna. Vad var det värsta? Det svåraste av allt, och det som sved mest var att inte få fotografera i Ladakh, att inte få kunna bereda de visuella fröjder man fick sig serverade där överallt i det underbaraste kalasväder åt andra, att inte få bevå Thiksey, Lamayuru och Leh och de andra ljuvliga platserna på diapositiv, att nödgas resa på ett sätt blind och under fullkomlig stress genom hela Ladakh utan något annat än minnet att kunna ta hand om materialet med. Det var som att tvingas göra hela Venedig i racerbåt på en timme och utan kamera.

Och allt var krigets fel. Jag har lovat att inte berätta något därifrån, men jag har redan nämnt Niveaburken. Det var enda gången kriget verkligen blev påtagligt för mig. Det var mitt ute i öknen i ingenstans, och jag behövde en kisspaus. Översten stannade jeepen, och då solen gassade hängde jag min jacka på den öppna dörren. Efter vattenlåtningen dröjde jag en minut extra bara för att njuta av skönheten och friden. Just då blev vi beskjutna. Det var på långt håll, och det var inga träffar, men översten reagerade genast, backade jeepen mot mig, tänkte inte på min jacka som föll av och blev under hjulet med Niveaburken, och även jag fick omedelbart högsta fart. Ingen klär skott frivilligt och aldrig länge. Jackan räddades, och vi satte av med rivstart.

Beskjutningen hade bara varit 2-3 skott på långt avstånd, men situationen var betecknande: militanterna hade koll på allt som rörde sig på vägen Dras-Kargil och kunde beskjuta allt som rörde sig på denna väg och gjorde det också.

Det är samma situation varje år. Dras och Kargil ligger precis innanför den indiska gränsen liksom hela vägen där emellan, 40 km. Varje vår när vägen blir användbar efter vintern försöker militanterna erövra den från Indien och framför allt

inta Kargil, den viktigaste orten på vägen mellan Srinagar och Leh. De väntade inte en dag när vägen blev öppen, men det gjorde inte Indien heller. Beskjutningarna och infiltrationen av afghaner och militanter från Baltistan (nordostligaste Pakistan) började samtidigt som Indien skickade upp massiva militärkonvojer för att röja vägen och hålla den. Sedan var det regelrätt krig, där Indien hade ett massivt numerärt övertag men där militanterna hade alla strategiska fördelar: de kunde exakt hålla koll på allt vad indierna gjorde och hålla dem under ständig eld, medan indierna bara kunde nå dem genom besvärliga och väldiga inringningsmanövrer som krävde stora insatser, manfall och tid. Situationen är närmast beskrivbar som att indierna håller ett pass medan militanterna håller bergen på båda sidor om.

Och detta tar alla skada av. Folket i Ladakh får inga matleveranser från Srinagar, turismen tar skada, och de turister som ändå vågar komma och givetvis vill till Ladakh stoppas på vägen av kriget, bara därför att vilda afghaner som aldrig gjort annat i hela sitt liv än krigat ser det som sin heliga plikt att sprida sin talibanska revolution utanför Afghanistan, utan att någon vill ha den.

Johannes nästa självpåtaga och svåra uppgift blir att åter bege sig upp till dessa länder jämte Tadzjikistan och Öst-Turkestan för att åter försöka styra över detta "heliga krig" mot Kina i stället för mot Indien. Ingen har glädje av krig i Kashmir, medan alla turkestaner och tibetaner skulle ha glädje av att deras länder befriades från den vidriga kinesiska kommunistmaktens omänskliga imperialism.

Slut.

(3-27.5.1999)

Det tibetanska evangeliet.

Det var 1887 som ryssen Nikolaj Notovitj kom till Indien som slutledet i en serie resor i Österlandet, efter att ha vistats länge på Balkanhalvön, Kaukasien, Persien och Afghanistan. Han reste upp för Indus till Rawalpindi och fortsatte därifrån upp till Kashmir och vidare till Ladakh.

Under ett besök i ett buddhistiskt kloster hörde han av en lama talas om att det fanns buddhistiska skrifter i Lhasa om Jesus. När han senare kom till klostret Hemis, det största i Ladakh, berättade priorn där att Hemis ägde kopior av skrifterna om Jesus. Han lyckades utverka tillstånd att få ta del av skrifternas innehåll. De hade avfattats i Indien på språket pali, därifrån kommit till Nepal, därifrån spridits till Lhasa och därifrån kommit till Ladakh. Medan han var konvalescent i Hemis efter sitt benbrott i Spituk fick han de två tjocka böckerna upplästa för sig av en munk medan en tolk översatte, och Notovitj skrev noggrant av översättningen som på diktamen.

När han återvände till Europa ville han offentliggöra denna sensationella buddhistiska version av evangeliet, som han menade att förklarade många dunkelheter. Han vände sig först till en metropolit i Kiev, som dock avrådde från publicering, då han menade att detta endast skulle komma Notovitj till skada. Varför? frågade Notovitj. Det vägrade metropoliten att svara på.

Ett år senare reste han till Rom med sitt manuskript och fick samma mottagande där: "Vad tjänar det till att trycka detta? Ingen skulle bry sig om det, och ni skulle bara få en massa fiender. Men om ni behöver pengar kan vi köpa det av er...." Notovitj vägrade och reste till Frankrike.

Även kardinal Rotelli i Paris avrådde honom. Till slut kom han i kontakt med Ernest Renan genom Jules Simon. Renan föreslog honom att anförtro manuskriptet i sina händer, så skulle han framlägga det för Franska Akademin. Ehuru detta anbud

var ytterst lockande föredrog Notovitj att slutligen utge sina anteckningar på eget bevåg och eget förlag.

Resultatet är hans "Reseskildring från Kashmir och Ladakh", en liten lättläst bok på 150 sidor, där 40 sidor utgöres av det av honom funna och översatta buddhistiska evangeliet samt 35 sidor av hans egna kommentarer därtill.

Detta tibetanska evangelium har han delat upp i 14 kapitel på inalles 244 verser. Efter en lång inledning (3 kapitel, 36 verser,) som bland annat behandlar Moses kommer man fram till Jesu födelse, som följs av historien om hans 16 år långa Indienvistelse från hans 13-e till hans 29-e levnadsår. Hans resa till "Sind" (= Indien) beskrives utförligt, han vandrade genom de fem flodernas land och Rajputana, där han studerade jainismen, och begav sig sedan till Orissa (vid ostkusten) för att därpå bege sig upp till Benares. Han studerade Vedalitteraturen men tog med tiden avstånd från brahminerna (hinduismen), och han förnekade att Gud någonsin kunde ta sin boning i någon människa eller synlig varelse: "Den evige domaren, den eviga anden utgör världsalltets enda odelbara själ, som ensam skapat, upprätthåller och upplivar allt." Redan här började han predika och fick redan här emot sig fiender, som ville döda honom. Under sex år därefter studerade han buddhismen bland annat i Nepal, och han fann aldrig något skäl till att ta avstånd från denna lära.

På vägen tillbaka till Israel kom han även i konflikt med zoroastrianerna i Persien, men dessa ville inte döda honom utan nöjde sig med att utvisa honom.

Så kom han då i sitt 29-e levnadsår tillbaka till sitt eget hemland och folk efter 16 års bortavaro (först efter halva evangeliet). Israel synes ha kommit väl ihåg vem han var och tagit emot honom som en tröstare under Roms förtryck, men "ståthållaren i Jerusalem, Pilatus, befallde då att man skulle gripa predikanten Issa, att man skulle föra honom till staden och ställa honom inför domarna, men för att inte reta befolkningen ålade han prästerna och de skriftlärde att döma honom i templet." När han kommer till Jerusalem tillfrågas han vad han menar egentligen, och han svarar då bland annat: "Vad angår Moselagen har jag bemödat mig om att återupprätta den i människors hjärtan, och jag säger er, att ni är okunniga om dess verkliga innehåll, ty det är inte hämnd utan försoning som den förkunnar, men man har förvrängt andan av dessa lagar."

Prästerna berättade att de inte funnit något ont hos Jesus och därför låtit honom gå, varvid "Pilatus råkade i häftig vrede" och sedan ständigt hade sina spioner ute för att bevaka allt vad Jesus sade och gjorde.

I kapitel 12:10-21 utbreder sig Jesus om kvinnan och hennes roll i ordalag som saknar motstycke i något annat evangelium. "Var kvinnan undergiven. Hennes kärlek förädlar mannen, uppmjukar hans hårdnade hjärta, kuvar vilddjuret och förvandlar det till ett lamm," säger han bland annat. (Se Fritänkaren 81) Detta långa vackra avsnitt är fullkomligt unikt i hela den kristna litteraturen och finns bara i detta evangelium av en okänd författare, som har fler direkta citat av Jesus än både Mattheus och Thomasevangeliet medan endast Johannes uppvisar något liknande.

I tre år lät man Jesus predika, "men ståthållaren Pilatus förskräcktes över folkets alltför stora kärlek till Issa" och gav slutligen soldaterna order att gripa honom. Den passionshistoria som sedan skildras skiljer sig helt från alla andra evangeliers. Han torterades för att tvingas till bekännelser, men han hade ingenting att bekänna. Till påskhögtiden försökte prästerna förmå Pilatus till att frige en fånge, men Pilatus vägrade. De bad honom då att Issa skulle bli dömd eller lössläppt före högtiden, och det gick Pilatus med på. Men två rövare skulle dömas samtidigt.

Vad som sedan följer är en "monkey trial", en apdomstol, där Pilatus använder allt vad de anklagade säger mot dem själva, så att det slutar med att alla tre döms till döden: ingen blir lössläppt. Domarna och prästerna protesterar, men ingenting

hjälp mot den romerska övermakten. Slutligen tvär prästerna sina händer - icke Pilatus.

Tre dagar efter Jesu begravning skickar Pilatus soldater att hämta Jesu kropp och begrava den på ett annat ställe, då han fruktade för en folkuppresning, då så många gick och grät vid Jesu grav. Här följer detta evangeliums mest häpnadsväckande vändning. Då alltså Pilatus givit order till sina soldater att nattetid hämta Jesu kropp och begrava den på ett annat hemligt ställe för att undvika att judarna gjorde böner vid hans grav till en folkrörelse, och då denna order åttlyddes till punkt och pricka, fann judarna givetvis följande morgon den riktiga graven tom. Genast spred sig ryktet att Jesus hade uppstått från de döda, ett rykte som verkligen gav näring åt den folkrörelse Pilatus hade försökt kväva, ett rykte som Paulus gjorde till dogm och som blev en av hörnstenarna för den kristna kyrkan, ett rykte som ingen någonsin kunnat råda bot på, då ju på Pilatus egen befallning den nya grav som Jesus lades i för alltid skulle vara okänd.

Vad vi har här är kanske den mest unika av alla källskrifter om Jesu levnad och livsöde. Det finns ingenting personligt i skriften och ingenting tendentiöst, utan allting är lika sakligt och enkelt som i Markus- och Thomasevangelierna; och det mest anmärkningsvärda av allt: det utger sig för att vara tillkommet "tre eller fyra år efter Jesu död", alltså omkring 30 år före de tidigaste andra evangelierna.

När Nikolaj Notovitj efter sina forskningsresor i Ladakh utgav det på franska slog alla hans avrådares profetior in: han fick fiender överallt och stämplades som bedragare av etablissemanget. Ändå är detta evangelium fullständigt harmlöst och berättar bara troskyldigt hur det kan gå till när en ärlig människa missuppfattas som subversiv av paranoida myndigheter, varvid den ärliga människans framhårdande ärlighet bara blir som olja på övermaktens fruktan och faran inför att bli genomskådade och bli ställda till svars för sina missgärningar.

Om detta evangelium har någon tendens över huvud taget är det, att varken Judas eller översteprästerna nämns vid namn och att en enda person gives hela ansvaret för mordet på Jesus: Pontius Pilatus, den romerska militärdiktaturens representant i Israel.

Alvar Ellegård och myten om Jesus, av Johannes B. Westerberg (1994).

(Då saken kom på tapeten plötsligt i en diskussion har vi letat fram ur gömmorna en gammal polemisk artikel av JBW som vi härmed presenterar för första gången - den har aldrig publicerats tidigare.)

I sin bok "Myten om Jesus" hävdar Alvar Ellegård, professor i engelska språket, med tvärsäkerhet att allt vad som står i Nya Testamentet bara är "förbannad lögn och dikt" (för att citera Goethe) då Jesus från Nasaret aldrig har existerat, och denna hypotes menar han sig styrka med en överväldigande bevisflod av imponerande lärdom. Visserligen är hans bok intressant och innehåller den mycket av information och sanning, men han missar det väsentligaste, nämligen Jesu mänsklighet, och därmed missar han allt.

Hans bok med dess hypoteser och revolutionerande teorier är ingenting unikt. Det är på modet idag till och med i teologiska kretsar att spekulera i möjligheten att Jesus kanske aldrig fanns. Men skulle då verkligen allt vad Paulus, Markus, Matteus, Lukas och Johannes bland många andra lärjungar från den tiden vittnat om bara vara påhittat? Det påstår tvärsäkert Alvar Ellegård. Min primära synpunkt på detta som teolog är att professor Ellegård bör hålla sig till sin professur i engelska och inte applicera vetenskapligt materialistiskt tänkande på teologi.

Vad han gör i sin bok är att han plockar sönder hela Nya Testamentet i alla dess beståndsdelar, som man plockar i sär en maskin. När han sedan analyserar alla dessa sönderplockade detaljer kan han omöjligt få ihop det till en fungerande maskin. Det är som att påstå att en klocka inte går när man väl har plockat i sär den.

Man kommer dock inte ifrån att mycket i Nya Testamentet är dubiöst, men detta faktiska förhållande har Ellegård använt som språngbräda för att driva saken för långt i motsatt riktning. Man kan beröva Jesus hans gudomlighet, men man kan inte beröva honom hans mänsklighet.

När Jesus gråter över den döde Lazarus - är hans tårar bara dikt? När han räddar livet på en prostituerad med att be den av hennes potentiella mördare att kasta den första stenen på henne som är utan skuld - är hans praktiska visdom och humanitära insats bara dikt? När Petrus i färd med ett fiskafänge ute på Gennesarets sjö plötsligt får veta att Jesus står på stranden och han av ren iver ger sig ner i vattnet för att snabbare komma i land - är hans rent mänskliga reaktion bara lögnaktig dikt? Är Petri hela personlighet en ren uppfinning? Hans impulsivitet, som konsekvent utmärker hans personlighet, hans bittra ånger när han inför tuppens galande inser att han förnekat sin mästare tre gånger och hans förtvivalade tårar över detta - diktar man sådant? Och Judas, hans invändning mot slöseriet av dyra pengar på den olja som skökan smörjer Jesu fötter med, hans märkliga demonstration att kyssa sin mästare när han (medvetet eller omedvetet) förråder honom och hans totala förtvivlan med självmord när han tar på sig ansvaret för Jesu tragedi - diktar man sådant?

Och Bergspredikan? Jesu långa kärleksmättade och ytterst vemodiga avskedstal vid den sista nattvarden och hans upprörda kamp med sina egna känslor? Hans egen förtvivlan på korset med sitt yttersta nödrop: "Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig!?" Det intima samtalet med Nikodemus? Den lame mannen som på grund av trängseln i Kapernaum firas ner för Jesu fötter från taket av sina vänner? Kan man bara förneka allt sådant och stryka ett streck över det och med tvärsäkerhet påstå att det aldrig kan ha förekommit, bara för att det saknas konkreta bevis för att Jesus verkligen levde och verkade enligt evangelierna? Nej, Alvar Ellegård, det kan man inte med mindre än att man förnekar Jesu mänsklighet, och då förnekar man även sin egen mänsklighet.

Jag står för mitt uttalande att man kan beröva Jesus hans gudomlighet, och jag styrker det med min uppfattning, att om Jesus var gudomlig är alla människor lika gudomliga. Att Jesus ensam skulle ha varit gudomlig är en med seklerna alltmera ohållbar dogm. Men ingen kan ta ifrån Jesus hans mänsklighet, inte ens Alvar Ellegård.